

Društvene implikacije ove studije su mnogostrukе. Ono što će ona zasigurno postići je dodatno osvještavanje šire javnosti o rasprostranjenosti navedenog delikta, njegovu disperziju unutar različitih područja u BiH, te konkretnim oblicima djelovanja policije i pravosudnih organa u postupcima koji slijede nakon prijavljivanja djela.

Nadalje, ova studija će neosporno probuditi i produbiti javne diskusije na ovu i slične teme, te ukazati na "uobičajenost" društveno opasnih situacija u kojima se najčešće žene, mlade djevojke, ali i sve druge kategorije populacije, mogu naći.

Nadalje, ova studija može dati svojevrsni podsticaj za reformske procese u bosanskomhercegovačkom zakonodavstvu, a na osnovu primjera i preporuka iz drugih zemalja koje su pokušale otkloniti nedostatke u svojim pravnim sistemima i u praksi.

Jedinstvena vrijednost ove studije leži u njenoj jednostavnoj konceptualizaciji i vrlo praktičnom načinu prikazivanja jednog kompleksnog procesa zbrinjavanja žrtava krivičnog djela silovanja, njihovu interakciju sa njihovim "saveznicima", te sa organima za provođenje zakona i pravosuđem.

Ovo nije "još jedan u nizu" priručnik koji teoretičira kompleksnost tema dokazivanja krivičnih djela u BiH, već je jedna sasvim praktična pregledna studija koja kroz čitav niz različitih primjera i empirijskih podataka prikazuje sveobuhvatan pristup agenata i struktura u Bosni i Hercegovini prema ovom problemu.

dr. Jasmin Hasić
univerzitetski profesor

Vilsonovo šetalište br. 10
71000 Sarajevo
+ 387 61 531 144
+ 387 33 524 382
www.afw.ba info@afw.ba

Ovaj materijal finansira
Ministarstvo vanjskih poslova
Savezne Republike Njemačke

KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

KOLIKO JE JAVNOST UPOZNATA SA ZAKONODAVNIM OKVIROM
I ŠTA SE DEŠAVA U PRAKSI

MAJA GASAL-VRAŽALICA

KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Koliko je javnost upoznata sa zakonodavnim
okvirom i šta se dešava u praksi

Maja Gasal-Vražalica

Sarajevo, 2022.

Naslov:

KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U BOSNI I HERCEGOVINI
Koliko je javnost upoznata sa zakonodavnim okvirom i šta
se dešava u praksi

Autorica
Lektura
Grafički dizajn
Izdavač

Za izdavača
Recenzent

Maja Gasal-Vražalica
Jasmina Čaušević
Aida Sadžak
Fondacija "Akademija za žene"
Wilsonovo šetalište br. 10, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel: +387 33 524 382
info@afw.ba
www.afw.ba
Maja Gasal-Vražalica
dr. Jasmin Hasić

ISBN 978-9926-8651-1-5

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH pod
ID brojem 51633414

Za nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje
ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njenih dijelova obavezno je prethodno pismeno
informisati izdavača na mail: info@afw.ba

Ovaj materijal finansira **Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke**.

Za sadržaj je odgovorna autorica.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	01
I UVOD	02
II PRAVNI OKVIR – KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE	03
II. 1 RAZLIKA IZMEĐU PROPISANIH ODREDBI KRIVIČNOG ZAKONA SILOVANJA U REPUBLICI SRPSKOJ I FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE	06
II. 2 KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O SPREČAVANJU I BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI – ISTANBULSKA KONVENCIJA	07
III KAKO POSTUPITI KADA SE DOGORI? DILEME, PITANJA I TRAŽENJE ODGOVORA	09
IV ODGOVORI NA ONLINE UPITNIK	12
V ODGOVORI MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE	22
V.1 SREDNJEBOANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA	22
– MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA TRAVNIK	
V.1.1 MIŠLJENJE MINISTARSTVA SBK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE	25
V.2 KANTON 10 – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA	27
– UPRAVA POLICIJE LIVNO	
V.2.1 MIŠLJENJE MINISTARSTVA KANTONA 10	28
O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE	

V.3 UNSKO-SANSKI KANTON – MINISTARSTVO	30	V.8.1 MIŠLJENJE UPRAVE POLICIJE TK O POTREBNIM	46
UNUTRAŠNJIH POSLOVA		IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE	
V.3.1 MIŠLJENJE MUP USK O POTREBNIM IZMJENAMA I	34	REGULIRAJU KD SILOVANJE	
DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD			
SILOVANJE			
V.4 BOSANSKO PODRINJSKI KANTON – MINISTARSTVO ZA	34	V.9 MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA	48
UNUTARNJE POSLOVE GORAŽDE		ZAPADNOHERCEGOVACKOG KANTONA, UPRAVA	
V.4.1 MIŠLJENJE MUP BPK O POTREBNIM IZMJENAMA I	36	POLICIJE – URED POLICIJSKOG KOMESARA I SEKTOR	
DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD		KRIMINALISTIČKE POLICIJE	
SILOVANJE			
V.5 ZENIČKO-DOBOSKI KANTON – MINISTARSTVO	37	V.10 MINISTARSTVO UNUTARNIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE ...	49
UNUTARNJIH POSLOVA ZENICA		SARAJEVO	
V.5.1 MIŠLJENJE MUP-A ZDK O POTREBNIM	40	V.10.1 MIŠLJENJE UPRAVE POLICIJE SARAJEVO O	51
IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE		POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI	
REGULIRAJU KD SILOVANJE		KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE	
V.6 BRČKO DISTRIKT, POLICIJA DISTRIKTA, JEDINICA	41	VI ZDRAVSTVENI SISTEM U SLUČAJU KRIVIČNOG DJELA	54
KRIMINALISTIČKE POLICIJE		SILOVANJA	
V.6.1 MIŠLJENJE POLICIJE BD BIH O POTREBNIM	43	VII KRIVIČNI DJELO SILOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ –	55
IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE		ZAKONODAVNI OKVIR, PRIMJENA I JAVNO MNIJENJE	
REGULIRAJU KD SILOVANJE			
V.7 POSAVSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTARNJIH	44	VII.1 UVOD	55
POSLOVA, UPRAVA POLICIJE		VII.2 ZAKONODAVNI OKVIR I PRIMJENA U PRAKSI U RH ZA	55
V.8 TUZLANSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH	45	KRIVIČNO DJELO SILOVANJA	
POSLOVA, UPRAVA POLICIJE TUZLA		VII.3 ZAKONSKA MOGUĆNOST UBLAŽAVANJA KAZNE ZA	60
		KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U RH	
		VIII ZAKLJUČCI	63
		IX PREPORUKE	65
		O AUTORICI	67

UVODNA RIJEČ AMBASADORA SAVEZNE REPUBLIKE NJEMAČKE U BOSNI I HERCEGOVINI

dr. Thomas Fitschen

Poštovane čitateljice i čitaoci,

ravноправно учешће муškaraca i žena u svim oblastima države i društva – to su davno ustanovile Ujedinjene nacije – je osnov za socijalno uključivanje, ekonomski razvoj i implementaciju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija. To također uključuje zaštitu djevojaka i žena od nasilja u porodici i seksualnog nasilja. Ovo je zadatak za cijelo društvo!

Bosna i Hercegovina se također obavezala potpisivanjem Istanbulske konvencije prije skoro 10 godina, na jačanje prava žena i njihovu bolju zaštitu od nasilja. U ovoj oblasti nažalost ima još mnogo posla. Dok zakoni u oba entiteta nominalno nude dobru osnovu za zaštitu od nasilja, njihova primjena je često još uvijek nedovoljna, i iz razloga što na strani vlasti nema potrebnog znanja o tome kako na odgovarajući način postupati sa žrtvama.

Tu na scenu stupa projekat Akademije za žene. S jedne strane, fokusiramo se na edukaciju ustanova, jer što su oni bolje informisani o važećoj pravnoj osnovi, lakše je pomoći žrtvama. Također se radi o tome da se jasno stavi do znanja da nasilje u porodici i seksualno nasilje nije privatna stvar i da takva djela moraju imati posljedice.

S druge strane, Akademija za žene radi multisektorski sa raznim partnerima iz civilnog društva kako bi podigla svijest o pravima žena, posebno među mladima, a istovremeno ih educirala da nasilju nad ženama i djevojčicama nije mjesto u društvo.

Veoma je važno razgovarati o ovoj temi, učiniti da potrebne kontaktne tačke budu lako dostupne i da se na taj način da žrtvama prilika da dobiju stručnu pomoć.

To je cilj ovog projekta.

Veoma sam ponosan što je Savezna Republika Njemačka već godinama pouzdan partner Akademije za žene i što zajedno realizujemo ovaj projekat, jer: „Ženska prava su ljudska prava“.

Vaš ambasador **dr. Thomas Fitschen**

Liebe Leserinnen und Leser,

als Delegationsmitglied der dritten Weltfrauenkonferenz in Peking 1995 bin ich davon überzeugt, dass die gleichberechtigte Teilhabe von Männern und Frauen die Grundlage für soziale Inklusion, wirtschaftliche Entwicklung und die Umsetzung der nachhaltigen Entwicklungsziele der Vereinten Nationen ist. Dazu gehört es auch, Mädchen und Frauen vor häuslicher und sexualisierter Gewalt zu schützen. Dies ist unser aller Pflicht!

Auch Bosnien und Herzegowina hat sich durch die Unterzeichnung der Istanbul Konvention vor fast 10 Jahren dazu verpflichtet, die Rechte von Frauen zu stärken und sie besser vor Gewalt zu schützen. Doch leider gibt es in diesem Bereich noch viel zu tun. Während die Gesetze in beiden Entitäten nominell eine gute Grundlage zum Schutz vor Gewalt bieten, ist deren Umsetzung jedoch oft mangelhaft, auch weil es aufseiten der Behörden an Wissen um den Umgang mit Opfern fehlt.

Hier setzt das Projekt der Frauenakademie an. Auf der einen Seite setzen wir auf Aufklärung der Behörden, denn je besser diese über die geltende Rechtslage informiert sind, umso besser kann den Opfern geholfen werden. Außerdem geht es darum, deutlich zu machen, dass häusliche und sexualisierte Gewalt nicht Privatsache sind und solche Taten Konsequenzen haben müssen. Zum anderen arbeitet die Frauenakademie multisektoral mit verschiedenen zivilgesellschaftlichen Partnern zusammen, um vor allem bei jungen Menschen ein Bewusstsein für ihre Rechte zu schaffen und gleichzeitig darüber aufzuklären, dass Gewalt gegen Frauen und Mädchen in der Gesellschaft keinen Platz hat. Es ist sehr wichtig, über dieses Thema zu sprechen, die nötigen Anlaufstellen leicht zugänglich zu machen und damit Opfern die Möglichkeit zu geben, sich professionelle Hilfe zu holen. Das ist das Ziel dieses Projektes.

Ich bin sehr stoltz darauf, dass die Bundesrepublik Deutschland seit Jahren ein verlässlicher Partner der Frauenakademie ist und wir gemeinsam dieses Projekt umsetzen, denn „Frauenrechte sind Menschenrechte“.

Ihr Botschafter **Dr. Thomas Fitschen**

PREDGOVOR

Nevladina organizacija „Akademija za žene“ osnovana je 2019. godine i bavi se političkim opismenjavanjem prvenstveno žena, ali i drugih skupina, razvijanjem kritičkog mišljenja, podizanjem društvene i političke svijesti pojedinki i pojedinaca o građanskoj odgovornosti i potrebi za sudjelovanje u procesima izgradnje demokracije, te edukacijom o ljudskim pravima i rođnoj ravnopravnosti kao neizostavnom dijelu civilizirano zdravog društva.

Uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke, „Akademija za žene“ tokom 2022. godine implementira projekat „**Seksualno nasilje – Krivično djelo silovanje u BiH**“.

U Bosni i Hercegovini postoje brojna relevantna istraživanja koja se bave pitanjem krivičnog djela silovanja kao najtežeg krivičnog djela protiv spolne slobode i morala i jednog od najtežih inkriminacija u okviru savremenih krivičnih zakonodavstava. Hvale vrijedna i vrlo korisna su istraživanja na ovu temu koja su sprovele organizacije civilnog društva u Bosni i Hercegovini, poput „**Priručnika za razmatranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini**“ koje je 2019. godine uradila Atlantska inicijativa BiH, publikacije „**Krivično djelo silovanja sa posebnim osvrtom na pitanje pristanka**“ koju je objavio Helsinski parlament građana Banja Luka 2021. godine, te istraživanja „**Krivična djela silovanja i ostalog seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini**“ koje je 2017. godine uradio Sarajevski otvoreni centar. U ovim publikacijama možete dobiti opširnije odgovore na stanje u pravosudnom sistemu, odnosu prema žrtvi i počinitelju krivičnog djela silovanja, stigme u društvu koja postoji, te ustanovama za podršku žrtvama.

Kada se pročitaju zakonodavni okviri koji tretiraju krivično djelo silovanja u BiH, a čija nadležnost je na nivou entiteta, odnosno kantona i Brčko distrikta, osoba koja ne poznaje pravo ostaje uskraćena za informacije o pravima žrtve, adresama gdje se može ili treba obratiti za pomoć, šta službenik/ca ne smiju pitati, načinu čuvanja dokaza i slično. Javnost u Bosni i Hercegovini još uvijek svjesno ili nesvesno više osuđuje žrtvu i preispituje način odijevanja, ponašanja kao i krug kretanja, nego li čin počinitelja, odnosno njegovo inkriminirano djelovanje.

Zbog svega navedenog, odlučile smo uraditi istraživanje na ovu temu, a tokom mjeseca novembra 2022. godine realiziraće se i **kampanja podizanja svijesti o problemima sa kojima se susreću žrtve silovanja**, u nadi da će se tako makar malo doprinijeti destigmatizaciji žrtava krivičnog djela silovanja u javnom prostoru.

Cilj našeg istraživanja je bio što jednostavnije prikazati zakonodavni okvir koji tretira krivično djelo silovanja, educirati javnost o tome što nam trenutno zakonodavstvo pruža, ali i što je neophodno kako bi se žrtva i počintelj/ica tretirali jednako na teritoriji čitave Bosne i Hercegovine. Pored svega navedenog smatramo da ćemo ovim istraživanjem, kao i jednomjesečnom kampanjom na ovu temu, barem djelimično doprinijeti promjeni mišljenja javnosti kojim se stigmatizira žrtva.

U najvećem procentu žene su žrtve, a počinitelj se svodi na pasivni objekt koji je izazvan – kojeg je žena „izazvala“ – umjesto da se tretira kao aktivni subjekt koji je počinio krivično djelo silovanje. Nadamo se da će ova publikacija pomoći svim osobama koje tragaju za odgovorima na dileme i pitanja koja su i nas mučila prije nego što smo započele istraživanje.

I UVOD

Iako postoje istraživanja na ovu temu, smatramo da je javnost uskraćena za informacije o ispravnom i neophodnom postupanju u slučajevima krivičnog djela silovanja. Da bismo te sumnje i potvrđile odlučile smo sprovesti istraživanje o tome koliko mi kao pojedinke i pojedinci znamo o zakonodavnom okviru koji regulira ovo krivično djelo, koje su to procedure nadležnih institucija, koje prakse se primjenjuju, šta sve zakon propisuje i koliko je praksa primjene ujednačena na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Krajnji cilj jeste informirati javnost o trenutnom zakonodavnom okviru, njegovim potrebnim izmjenama i dopunama u skladu sa odredbama i preuzetim obavezama koje proizlaze iz Istanbulske konvencije, ukazati nadležnim tijelima koja usvajaju i sprovode zakon da su potrebne izmjene i dopune, kao i ujednačeno protokolarno postupanje na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, uspostava mehanizama za podršku i zaštitu, te prisustvo teme krivičnog djela silovanja u javnom prostoru s ciljem društvene destigmatizacije.

Kako bismo pokušale da ostvarimo cilj, izradile smo set pitanja za javnost i institucije koje su prema krivičnom zakonu kojim se kažnjava silovanje nadležne za sprovedbu zakona. Online upitnik je distribuiran na društvenim mrežama i kroz njega smo između ostalog javnost pitale koliko su upoznati sa zakonodavnim okvirom, da li smatraju da se na ovu temu dovoljno javno govori, trebaju li nadležne institucije imati kampanje kojima bi se javnost podrobnije upoznala sa zakonodavnim okvirom, pravima i procedurama postupanja u slučaju da je osoba sama žrtva ili da treba pomoći žrtvi krivičnog djela silovanja, te šta su po njima razlozi neprijavljanja krivičnog djela silovanja.

Set pitanja za ministarstva unutarnjih poslova na kantonalm, entitetskom i nivou Brčko distrikta distribuirani su mailom i u više navrata. Pitanja su između ostalog bila usmjerena ka informiranju o procedurama, prijemu poziva, upućivanje patrole, načinu pružanja pomoći žrtvi silovanja, odvođenju žrtve na medicinski pregled, suradnju sa zavodima za pružanje hitne medicinske pomoći, kliničkim centrima i tužilaštvo.

Nadležne institucije smo također pitale o njihovom stručnom stavu u kontekstu potrebnih izmjena i dopuna krivičnog zakona kojim se kažnjava silovanje, o usklađivanju protokola, stručnom usavršavanju policijskih službenica i službenika za krivična djela seksualnog nasilja i silovanja, te da li smatraju da je javnost adekvatno i dovoljno informirana o pravima i procedurama.

Prvom pozivu na učešće odazvalo se devet ministarstava unutrašnjih poslova u BiH i to: Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Sarajevo – Odjeljenje za krvne, seksualne delikte i ratne zločine, Ministarstvo unutarnjih poslova Zapadnohercegovačkog kantona – Uprava policije - Ured policijskog komesara, Ministarstvo unutarnjih poslova Posavskog kantona – Uprava policije, Ministarstvo unutarnjih poslova Unsko-sanskog kantona – Ured komesara, Ministarstvo unutarnjih poslova Zeničko-dobojskog kantona – Odsjek za odnose sa javnošću – Kabinet ministra, Policija Brčko distrikta BiH, Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona 10 – Uprava policije, Ministarstvo unutarnjih poslova Bosansko-podrinjskog kantona, Uprava policije Goražde, Ministarstvo unutarnjih poslova Tuzlanskog kantona, Uprava policije Tuzla.

Ovim putem zahvaljujemo se svima koji su dali svoj doprinos ovom istraživanju i odgovorili na postavljena pitanja. Napominjemo da smo se u više navrata obraćale i Ministarstvu unutarnjih poslova RS, ali nikad nismo dobile odgovor.

Kako bismo imale komplementarni uvid, javile smo se udruženjima iz Republike Hrvatske koja se dominantno bave ženskim ljudskim pravima. Na ovom mjestu se posebno zahvaljujemo udruženjima **„Ženska soba“** i **„SOS-Rijeka-Centar za nenasilje i ljudska prava“**, kao i **Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova RH, gđi Višnji Ljubičić**, što su odvojile vrijeme i doprinijele istraživanju, pružajući nam odgovore na pitanja vezana za trenutni zakonodavni okvir i članove zakona koji tretiraju krivično djelo silovanja u Republici Hrvatskoj, njihovu primjenu, ublažavanje kazne, stavove javnog mnjenja prema žrtvi i počinitelju i ostalo.

II PRAVNI OKVIR

KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE

Silovanje se kao pojam uglavnom definira kao seksualni odnos ili druga vrsta seksualne penetracije počinjene od strane počinitelja tog krivičnog djela prema žrtvi, bez njenog pristanka.¹

Od društva do društva, odnosno od njegovih tradicijskih, kulturoloških i društvenih vrijednosti, koje se štite zakonodavstvom, ovisi i zakonodavni okvir kojim se regulira krivično djelo silovanja.

Krivično djelo silovanja u Bosni i Hercegovini regulirano je na tri zakonodavne razine i to *Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH)*², *Krivičnim zakonom Republike Srpske (KZ RS)*³ i *Krivičnim zakonom Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BDBiH)*⁴.

Očekivalo bi se da usprkos što je ovo krivično djelo regulirano na tri zakonodavne razine, da su odredbe ovog krivičnog djela jednake na sve tri zakonodavne razine, ali to nažalost nije slučaj.

Također, Bosna i Hercegovina je 2013. godine ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulskaya konvencija) čime se obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja.⁵ Kantonalna tužilaštva i ovlaštena službena lica kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova postupaju po odredbama KZ FBiH, glava XIX Krivična djela protiv spolne slobode i morala gdje je članom 203. propisano krivično djelo silovanja, a koje glasi:

- 1** Ko drugu osobu **upotrebom sile ili prijetnje** da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili život ili tijelo bliske joj osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju kaznit će se kaznom zatvora **od jedne do deset godina**. Pored osnovnog oblika u istom članu predviđeni su i teži oblici ovog krivičnog djela, i to:
  - 2** Ko krivično djelo iz stava 1. ovog člana učini na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više učinilaca kaznit će se kaznom zatvora u trajanju **od tri do petnaest godina**
  - 3** Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana prouzrokovana smrt silovane osobe ili je ona teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je teško narušeno zdravlje, ili je silovana ženska osoba ostala trudna učinitelj će se kazniti kaznom zatvora **u trajanju najmanje tri godine**.
  - 4** Kaznom iz stava 2. ovog člana kaznit će se ko učini krivično djelo iz stava 1. ovog člana iz etničke, narodnosne, rasne, vjerske ili jezičke netrepljivosti prema žrtvi.
  - 5** Ko krivično djelo iz **stava 1.** ovog člana učini prema **maloljetniku** kaznit će se kaznom zatvora **u trajanju od najmanje tri godine**.
  - 6** Ko krivično djelo iz **stava 2., 3. i 4.** učini prema **maloljetniku**, kaznit će se kaznom zatvora **najmanje pet godina**.
  - 7** Ako su krivičnim djelom iz **stava 2.** ovog člana prouzrokovane posljedice iz **stava 3.** ovog člana, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora **u trajanju najmanje pet godina**.

¹Smith, Merrill D, ed.: *Encyclopedia of rape* (1. publ. ed.). Westport, Connecticut and London: Greenwood Press, 2004., str. 169–170.

²Čl. 203. st. 1. Krivičnog zakona Federacije BiH („Službene novine FBiH“, broj: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14)

³Čl. 165. st. 1. Krivičnog zakonika Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 64/17)

⁴Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 10/03, 45/04, 06/05, 21/10 i 9/13)

⁵Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, dostupna na:

<https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> (stranicu pristupljeno 13.11.2017. godine)

Za razliku od
**FEDERACIJE I BRČKO
DISTRINKTA**
Krivični zakon
REPUBLIKE SRPSKE

za sve oblike krivičnog
djela silovanje propisuje
najmanju granicu od **3
GODINE**

Radnje dokazivanja krivičnog djela iz člana 203. KZ FBIH se poduzimaju u skladu sa odredbama *Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine* i pravilima kriminalističke struke.

Krivični zakon Republike Srpske (KZ RS) propisuje osnovni oblik ovog krivičnog djela u GLAVI XIV – KRIVIČNA DJELA PROTIV POLNOG INTEGRITETA, član 165:

- 1** Ko drugog prinudi na obljudbu ili s njom izjednačenu polnu radnju upotrebom sile ili prijetnje da će neposredno napasti na život ili tijelo tog ili njemu bliskog lica, kazniće se kaznom zatvora od tri do deset godina.
- 2** Ako je djelo iz stava 1. ovog člana izvršeno prema djetetu starijem od petnaest godina, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili od strane više lica, ili iz mržnje, ili je uslijed djela nastupila teška tjelesna povreda, teško narušenje zdravlja ili trudnoća silovanog ženskog lica, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od pet do petnaest godina.
- 3** Ako je uslijed djela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila smrt lica prema kojem je djelo izvršeno, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina.

Važno je istaći da **ne postoji jedinstvena baza podataka za počinitelje krivičnog djela silovanje niti na entitetskom niti na kantonalnom nivou**.

II. 1 RAZLIKA IZMEĐU PROPISANIH ODREDBI KRIVIČNOG ZAKONA SILOVANJA U REPUBLICI SRPSKOJ I FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

U stavu 1. člana 203 KZ FBiH krivično djelo silovanje osnovnog oblika opisano je na isti način kao što je to u stavu 1. člana 165 KZ RS. Razlika postoji u **donjem minimumu** kazne koji je u **KZ FBiH jedna godina**, dok ga **KZ RS** podiže na **tri godine**, izražavajući na taj način stajalište zakonodavca o potrebi strožijeg kažnjavanja počinitelja ovog krivičnog djela. Gornji maksimum propisane kazne je i u KZ RS deset godina te odgovara onom u Federaciji BiH.

Kvalifikovani oblik djela propisan u stavu 2. člana 165. KZ RS „ako je silovanje učinjeno ... prema **djetetu starijem od petnaest godina**, ili na naročito svirep ili naročito ponižavajući način, ili od strane više osoba, ili iz mržnje, ili je uslijed djela nastupila teška tjelesna ozljeda, teško narušenje zdravlja ili trudnoća silovane ženske osobe učinitelj se kažnjava kaznom zatvora od **pet do petnaest godina**”, ponovno izražavajući stajalište o potrebi strožijeg kažnjavanja učinioца ovog krivičnog djela. **Za ovaj oblik djela KZ FBiH propisuje zatvorsku kaznu u rasponu od najmanje tri bez propisivanja gornjeg maksimuma granice.**

KZ FBiH također, u okolnostima kada je **silovanje izvršeno prema maloljetniku** na naročito okrutan ili naročito ponižavajući način, ili ako je istom prilikom prema istoj žrtvi učinjeno više spolnih odnosa ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više učinilaca, propisuje kaznu zatvora **najmanje pet godina bez propisivanja gornjeg maksimuma**, čime jasno izražava potrebu za strožijim kažnjavanjem u slučaju počinjenja ovog krivičnog djela prema maloljetniku pod naročito teškim okolnostima.

Još teži oblik djela obuhvaćen je u stavu 3. člana 165. KZ RS ako dođe do **smrti osobe nad kojom je silovanje izvršeno** i u tom slučaju zakon propisuje **kaznu zatvora u trajanju od najmanje deset godina, kao donji minimum, bez propisivanja gornjeg maksimuma**. U stavu 3. člana 203. KZ FBiH propisana je **kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine za učinitelja krivičnog djela iz stava 1. uslijed čega je prouzrokovana smrt osobe** ili je ona teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je teško narušeno zdravlje, ili je silovana ženska osoba ostala trudna. Dakle, iako stav 3. člana 203. KZ FBiH propisuje nedovoljnu donju granicu za ovakav vid krivičnog djela silovanja, ipak pored najtežeg ishoda smrti uzima u obzir i druge posljedice koje mogu nastupiti i koje trebaju itekako biti kažnjive, odnosno obuhvaćene ovom odredbom. KZ RS u članu 165. stav 3. tretira samo nastupanje smrti i propisuje kaznu zatvora od najmanje deset godina.

Pored ove razlike odredaba KZ FBiH i KZ RS u donjem minimum kazne koja se propisuje za krivično djelo silovanja, razlika postoji i **”u pogledu granica ublažavanja kazne KZ RS izričito propisuje da se ono i kad postoje prethodno navedeni uvjeti neće moći primijeniti na krivično djelo silovanja (član 54. stav 3).**⁶ Navedenim rješenjem zakonom je onemogućeno sudsko ublažavanje kazne za silovanje, što predstavlja iznimno značajan korak u dalnjem ostvarivanju adekvatne politike kažnjavanja kada je riječ o ovom ali i još nekim krivičnim

djelima protiv spolne slobode. **Nažalost, u Federaciji BiH, kao i Brčko distriktu ovakvih zakonskih ograničenja nema**, što će, ako se u međuvremenu entitetske i odredbe Brčko distrikta ne usklade, dovesti do neujednačene sudske prakse i kaznene politike, što je također jedan od aktuelnih problema bosanskohercegovačkog krivičnog zakonodavstva.⁷

Važno je napomenuti da su odredbe KZ BDBiH (XIX. GLAVA DEVETNAESTA – KRIVIČNA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I MORALA, Silovanje, član 200) u cijelosti su istovjetne odredbama KZ FBiH kada je riječ o krivičnim djelima protiv spolne slobode i morala, kao i krivičnom djelu silovanja, te sve izneseno u vezi sa silovanjem i odredbama KZ FBiH vrijedi i za KZ BDBiH.

II. 2 KONVENCIJA VIJEĆA EUROPE O SPREČAVANJU I BORBI PROTIV NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI – ISTANBULSKA KONVENCIJA

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) od 11.5.2011. godine sveobuhvatan je međunarodni sporazum čiji cilj jeste zaštita žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminiranje nasilja nad ženama i nasilja u porodici; doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promoviranje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena; izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici; unapređenje međunarodne saradnje u pogledu eliminiranja nasilja nad ženama i nasilja u porodici; pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminiranju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.⁸

Države potpisnice Istanbulske konvencije obavezuje se na međusektorsku suradnju, od vladinih do nevladinih tijela/organizacija/agencija, s ciljem izrade i usvajanja sveobuhvatnog pristupa borbi protiv svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Konvencijom se od zemalja članica očekuje da kriminalizuju ili na drugi način sankcionisu sljedeće oblike ponašanja:

- 1 NASILJE U PORODICI**
(FIZIČKO, SEKSUALNO, PSIHICKO ILI EKONOMSKO NASILJE);
- 2 PROGANJANJE**
- 3 SEKSUALNO NASILJE**
UKLJUČUJUĆI SILOVANJE
- 4 SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE**
- 5 PRINUUDNI BRAK**
- 6 GENITALNO SAKAĆENJE ŽENA**
- 7 PRINUUDNI POBAČAJ I PRINUUDNU STERILIZACIJU⁹**

⁶Osim silovanja, to su još i krivična djela: „Obljuba na nemoćnom osobom“ (član 167), „Obljuba sa djetetom mlađim od 15 godina“ (član 172), „Terorizam“ (član 299), „Finansiranje terorističkih aktivnosti“ (član 300), te okolnost da je počinitelj ranije već dva ili više puta osuđivan za istovrsno krivično djelo.

⁷Priručnik za razmatranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini (2019). Ivanka Marković et al (ur.). Sarajevo: Atlantska inicijativa, str.18

Bosna i Hercegovina je 2013. godine ratificirala **Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici** čime se obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja.

Istanbul konvencija u članu 36. predviđa da je **krivično djelo silovanje svaka vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne prirode na tijelu druge osobe bez njenog/njegovog pristanka, korištenjem bilo kog dijela tijela odnosno predmeta.**

Pristanak na seksualni čin mora da bude dobrovoljan ishod slobodne volje osobe prema procjeni u kontekstu datih okolnosti. Da bude jasnije, **Istanbul konvencija predviđa da je kažniv svaki čin seksualne penetracije ako je učinjen nad osobom koja nije dala slobodan pristanak za to.** Poseban naglasak stavlja se na obavezu članica da obezbijede primjenu zakonodavstva kojim se ove radnje inkriminišu na bivše ili sadašnje bračne drugove ili partnere.

Krivični zakoni sve tri zakonodavne razine u Bosni i Hercegovini još uvijek nisu uskladili zakonske odredbe krivičnog zakona (osim zločina seksualnog nasilja kao zločina protiv čovječnosti i zločina protiv civilnog stanovništva) sa članom 36. Istanbulske konvencije, a kojim bi se silovanje bez prinude inkriminirao.

⁸Član 1. (Ciljevi) Konvencije o sprecavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, dostupan na:
<https://rm.coe.int/168046246e>

⁹<https://rm.coe.int/1680464e6e>

Možemo reći da je u ovom procesu usklađivanja najdalje otišao **zakonodavac u Republici Srpskoj** uz napomenu da je zakonodavac

u ovom procesu obvezujućeg usklađivanja sa Istanbulskom konvencijom propustio priliku

precizne **definicije pristanka**, kao i uvođenja i pravno definiranje, odnosno zakonsko reguliranje pojma **bračno seksualno nasilje**.

Iz svega navedenog, a uzimajući u obzir da su ipak neka istraživanja na ovu temu sprovedena, zapitale smo se gdje se možemo više informirati o procedurama koje je neophodno preduzeti ukoliko smo mi ili neko nama blizak žrtva krivičnog djela silovanja. Pored ovog našeg malog doprinosa, svakako sve zainteresirane pozivamo da se upoznaju sa istraživanjem na temu krivičnog djela silovanja, pod nazivom „Priručnik za razmatranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini“, koje je provela Atlantska inicijativa u Bosni i Hercegovini.

III KAKO POSTUPITI KADA SE DOGODI? DILEME, PITANJA I TRAŽENJE ODGOVORA

Ideja za ovo istraživanje se javila, jednom prilikom, kada ni nakon pretraživanja po internetu nismo dobile praktične informacije kako postupiti u slučaju da smo mi žrtve silovanja ili da trebamo pomoći osobi koja je žrtva krivičnog djela silovanja.

Postavile smo si pitanje u slučaju da smo mi ili neko drugi žrtva krivičnog djela silovanja koja je to adresa, odnosno koji broj telefona bismo trebale pozvati i zatražiti pomoći.

Po nekoj inerciji većina nas bi odmah pozvala policiju i to na troznamenasti broj **122**, ali nam se pojavila dilema da li bi se u tom trenutku trebalo možda najprije obratiti Hitnoj pomoći zbog pravilnog izuzimanja i pohranjivanja dokaza.

*Kako postupiti u slučaju
da ste **žrtva**?*

*Kako pružiti **pomoć**
žrtvi silovanja?*

*Koga nazvati i
prijaviti **silovanje**?*

*Kako sačuvati
dokaze silovanje?*

*Zašto se o silovanju
ne govori **javno**?*

Uplašila nas je mogućnost da bi nam policijski ili službenici/e zdravstvenih ustanova dok prijavljujemo ovo krivično djelo, počeli diktirati neki devetoznamenkasti broj telefona koji moramo upamtiti.

Šta ako nas krenu ispitivati gdje se nalazimo, a mi ne znamo gdje smo i nismo u stanju locirati se, šta ako nas krenu ispitivati o općini u kojoj je izvršeno krivično djelo silovanje, te nam kažu da, ukoliko to uopšte znamo, moramo pozvati policijsku stanicu te općine? Pojavila se dilema da li se nadležna policijska stanica određuje po mjestu prebivališta ili izvršenja krivičnog djela silovanja, na koji način se čuvaju dokazi koji će kasnije (ukoliko se žrtva odluči prijaviti krivično djelo) biti predmetom sudskega postupka i čije očuvanje igra veoma bitnu ulogu i još mnogo, mnogo drugih pitanja.

Pretraživale smo internet tražeći statističke podatke o izvršenim krivičnim djelima silovanja na tri zakonodavne razine – **Federacija BiH, Republika Srpska i Brčko distrikt BiH**.

Tražile smo i informativni letak koji bi nam dao osnovne informacije kako se ponašati i postupati u slučaju da smo mi ili neko drugi žrtva krivičnog djela silovanja. Kako ništa nismo mogle pronaći, to nas je ponukalo da se upustimo u istraživanje o krivičnom djelu silovanja.

Kreirale smo **online upitnik** koji smo distribuirale na društvenim mrežama i pitale javnost koliko je informirana o postupcima koje je potrebno preduzeti u slučajevima krivičnog djela silovanje, da li im je poznat zakonodavni okvir i koja instanca je nadležna za ovo krivično djelo, da li su upoznati sa informativno edukacijskim kampanja koje su se sprovode i od strane koga, a s ciljem informiranja i educiranja javnosti o radnjama i mjerama u slučajevima krivičnog djela silovanje, te zašto je ova tema još uvijek tabu, ako misle dajeste.

Paralelno smo se obratile svim ministarstvima unutarnjih poslova u FBiH, RS i BD BiH tražeći odgovore na brojna pitanja - koji broj prvo pozvati, koja policijska stanica je nadležna za izlazak na teren (da li ona gdje je počinjeno krivično djelo silovanje ili područje sa kojeg žrtva ili neko u njeno ime poziva ili na kojem je nastanjena), ko se javlja na poziv i da li se radi o policijskom/oj službeniku/ici koji/a je educirana za prijave seksualnog nasilja, odnosno silovanje, da li se putem mobilnog operatera može locirati poziv žrtve, koje radnje i mjere je neophodno odmah poduzeti i koje poduzima policija, a na što žrtva treba posebno obratiti pažnju, odnosno koja pitanja je neophodno postaviti, a koja su neopravdana te se ne bi smjela postavljati, da li je za tjelesni ginekološki pregled potreba saglasnost žrtve i da li je u policijski/kriminalističkim ili zdravstvenim ustanovama za žrtvu osiguran

set za izuzimanje vaginalnog brisa poznatiji kao „Sex crime kit”, da li žrtvi na raspolaganju stoji psiholog/inja koja djeluje u sklopu policijske uprave i po pozivu također sa patrolom odlazi do žrtve, da li je patrola obavezno žensko-muška ili samo po mogućnosti, da li i policijska uprava kao i ministarstva unutarnjih poslova na području oba entiteta i Brčko distrikta imaju prijedloge izmjene i dopune krivičnog zakona u onom dijelu koji propisuje kaznene i druge odredbe za krivično djelo silovanja i da li su upoznati sa Istanbulskom konvencijom koju je Bosna i Hercegovina ratificirala te odredbama koje se odnose na krivično djelo silovanja.

Pitale smo i da li postoji barem na nivou entiteta ili pojedinačnog kantona jedinstvena baza podataka o počiniteljima krivičnog djela silovanje.

Ministarstva unutarnjih poslova pitale smo i o statistici počinjenih krivičnih dijela silovanja, te da li smatraju neophodnim da postoji jedinstveni broj za prijavu krivičnog djela silovanja putem kojeg bi se žrtvi efikasnije pružila medicinska i administrativna pomoć, te u kojoj mjeri smatraju da je javnost informirana o zakonom propisanim procedurama u slučaju krivičnog djela silovanja.

U nastavku publikacije vidjet ćete koje smo odgovore dobile.

IV ODGOVORI NA ONLINE UPITNIK

Nevladina organizacija „Akademija za žene“ kreirala je **online upitnik na temu krivičnog djela silovanje u BiH** koji je distribuirala putem društvenih mreža s ciljem prikupljanja informacija od ispitanica/kao tome koliko su upoznati/e sa zakonskim okvirom krivičnog djela silovanje, kako postupiti u slučaju žrtve ili pružanja pomoći žrtvi silovanja, koga nazvati, kako sačuvati dokaze i zašto se o ovoj temi ne govorij javno.

Upitnik je kreiran s ciljem propitivanja javnosti o zakonodavnom okviru i upućenosti o poduzimanju koraka u slučaju ličnog iskustva ili pružanja pomoći žrtvi silovanja.

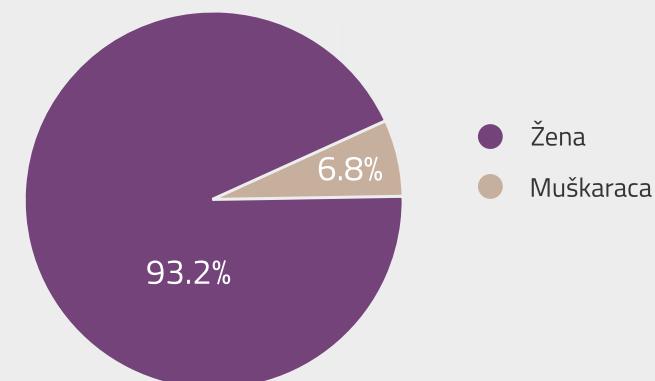
Također, željele smo od ispitanica/ispitanika čuti njihove stavove o društvenom odnosu spram krivičnog djela silovanja, u kojoj mjeri je žrtvi na raspolaganju institucionalna pomoć, te u kojoj mjeri se žrtva odlučuje na prijavljivanje i pokretanje postupka protiv počinitelja i koliko je ova tema javno prisutna kao i kampanje putem kojih pismo se na pravi način informirali/e o koracima koje je potrebno poduzeti u slučaju krivičnog djela silovanja.

Njihove odgovore možete pronaći u nastavku.

U nastavku možete pročitati kratku analizu odgovora na upitnik, kao i odgovore svakog od devet ministarstava unutarnjih poslova, koji su nam se javili.

Online upitnik je popunilo 280 osoba, od toga 261 žena (93,2%) i 19 muškaraca (6,8%).

SPOL 280 odgovora

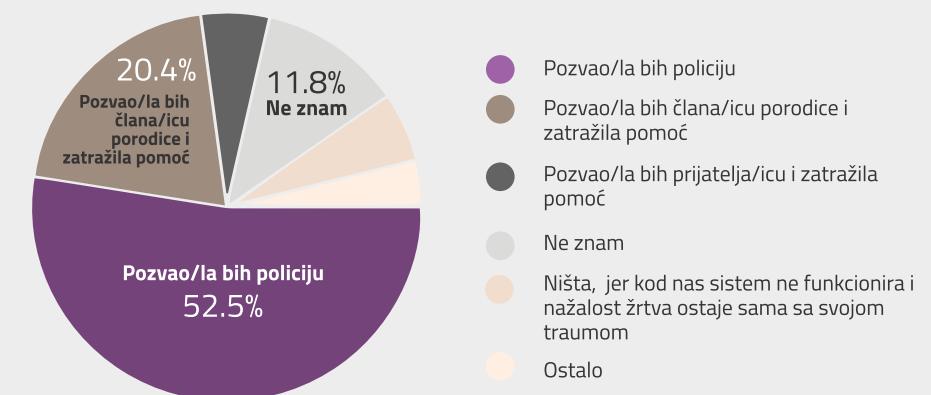
Raspon godina ispitanica/ka je od 67 do 20 (godišta od 1955. do 2002).

Učešće su uzele osobe sa područja oba bosanskohercegovačka entiteta, Brčko distrikta, ali i osobe porijeklom iz Bosne i Hercegovine sa trenutnim prebivalištem u zemljama Europske unije.

Od 280 ispitanica/ka, njih 147 (52,5%) bi pozvalo policiju u slučaju da su same/i žrtve krivičnog djela silovanja, dok 33 (11,8%) ne zna što poduzeti u toj situaciji, a njih 16 (5,7%) ne bi poduzelo ništa, jer misle da sistem ne funkcioniira i da žrtva, nažalost, ostaje sama sa svojom traumom.

Šta biste prvo uradili/e u situaciji da ste žrtva krivičnog djela silovanje?

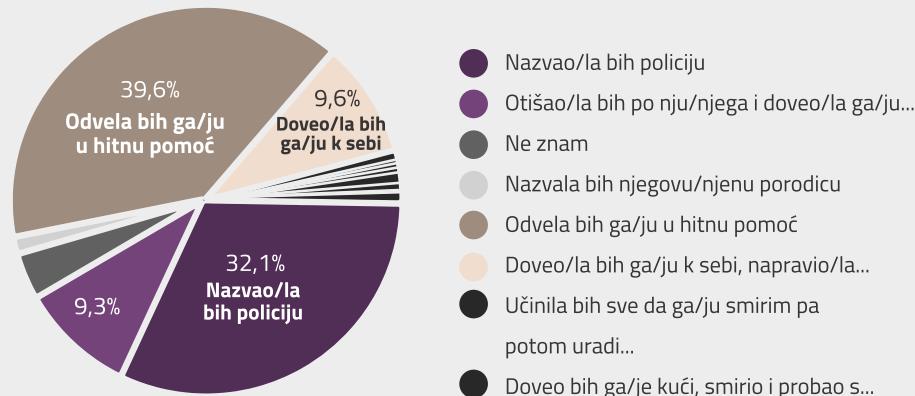
280 odgovora

U slučaju da su ispitanice/i u ulozi pružanja pomoći i podrške žrtvi krivičnog djela silovanja, njih **111 (39,6%)** bi žrtvu odveli u Hitnu pomoć, dok bi njih **90 (32,1%)** nazvalo policiju.

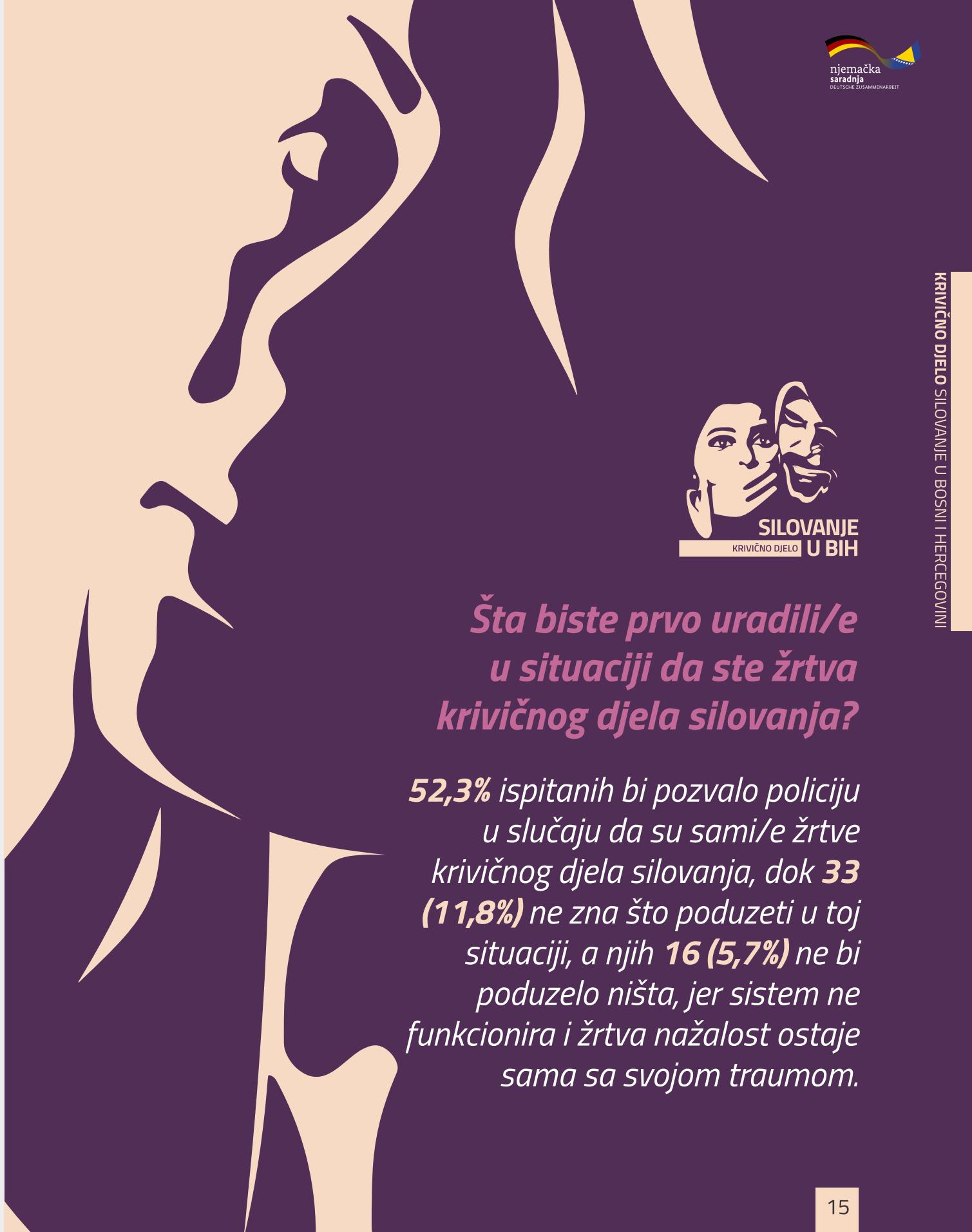
Šta biste uradili ukoliko bi Vam se obratila žrtva silovanja?

280 odgovora

Usporedimo li date odgovore na pitanje kome bi se žrtva ili neko u ime žrtve obratila u slučaju krivičnog djela silovanje sa odgovorima na pitanje o poznavanju zakonodavnog okvira koji tretira krivično djelo silovanja u BiH vidjet ćemo odstupanja kojima se pokazuje da od bi se većina ispitanih, obratila nadležnim institucijama, policiji ili Hitnoj pomoći, iako po odgovorima **većina ispitanih nije upoznata sa zakonodavnim okvirom, niti zakonskim procedurama koje tretiraju krivično djelo silovanja u BiH** (od 280 ispitanica/ka njih 220 (78,6%) tvrdi da nije upoznat/a s koracima koje je potrebno poduzeti u ovakvim situacijama).

Također, na pitanje o kampanjama koje su sprovođene u BiH a koje bi im ponudile informacije od statistike preko zakonodavnog okvira do koraka koje je potrebno poduzeti bilo da se radi o žrtvi ili pružanja pomoći žrtvi nad kojom je počinjeno krivično djelo silovanja od 280 ispitanica/ka njih 251 (89,6%) navodi da im nije poznata nijedna kampanja na ovu temu koja bi ih informirala i educirala o koracima u slučaju krivičnog djela silovanja.

Šta biste prvo uradili/e u situaciji da ste žrtva krivičnog djela silovanja?

52,3% ispitanih bi pozvalo policiju u slučaju da su sami/e žrtve krivičnog djela silovanja, dok 33 (11,8%) ne zna što poduzeti u toj situaciji, a njih 16 (5,7%) ne bi poduzelo ništa, jer sistem ne funkcionira i žrtva nažalost ostaje sama sa svojom traumom.

*Da li ste upoznati sa zakonom koji tretira krivično djelo **silovanje**?*

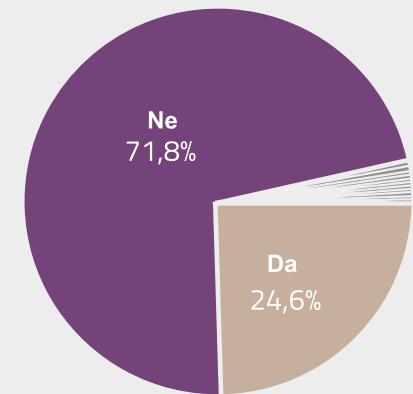
71,8%

*ispitanih je odgovorilo sa **NE!***

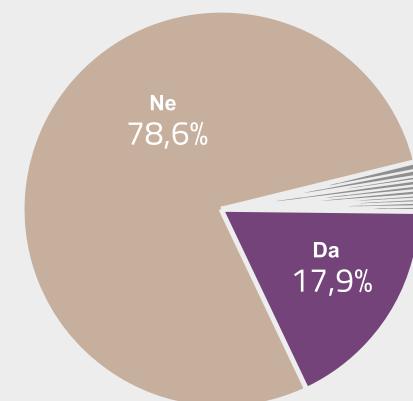
Da li ste upoznati sa zakonom koji tretira krivično djelo silovanje?

280 odgovora

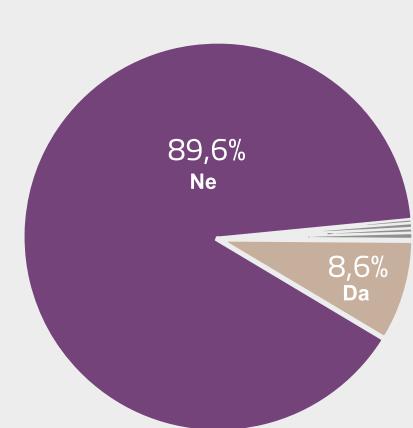
Da li ste upoznati s koracima koje je neophodno poduzeti u takvim situacijama (bez obzira da li govorimo o situaciji da ste hipotetički Vi žrtva ili trebate pomoći žrtvi)?

280 odgovora

Da li Vam je poznata ijedna kampanja na ovu temu, a koja se sprovodila u BiH s ciljem informiranja i educiranja javnosti o koracima koji se trebaju poduzeti ...ju žrtve ili pomoći žrtve krivičnog djela silovanje?

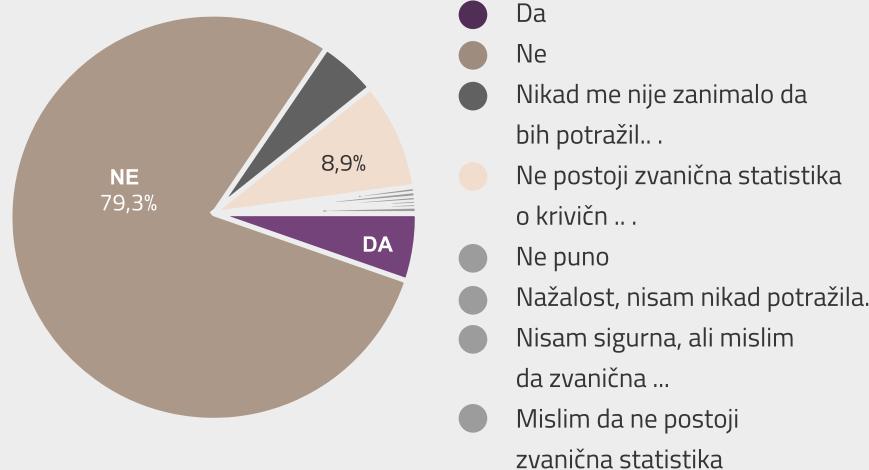
280 odgovora

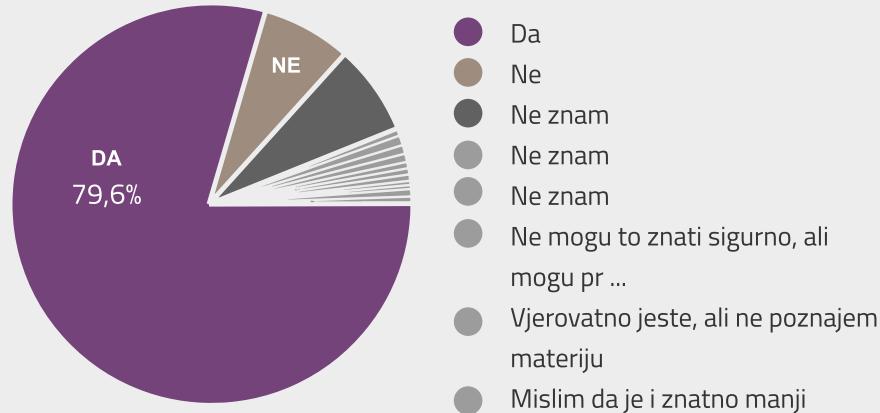
Od 280 ispitanica/ka njih 214 (76,4%) bi pozvalo broj 122, dok preostali procenat odgovora varira od toga da ne znaju broj do navođenja broja 133, te navođenja devetoznamenkastog broja policijske stanice ili bi potražili broj na internetu.

Iako većina ispitanica/ka, njih 222 (79,3%) nije upoznata sa statistikama krivičnog djela silovanja na entitetskom, odnosno kantonalnom nivou, ipak njih 223 (79,6%) smatra da je stvarni broj počinjenog krivičnog djela silovanja veći od prijavljenog ili statističkog.

Da li ste upoznati sa statistikom krivičnog djela silovanje u entitetu/kantonu/općini u kojoj živate?
280 odgovora

Da li smatrate da je broj prijava krivičnog djela silovanja u entitetu/kantonu/općini veći negoli je navedeno u zvaničnoj statistici?
280 odgovora

89,6%

ispitanih tvrdi da im nije poznata nijedna kampanja na temu silovanja, a putem koje bi se oni/e informirali/e, educirali/e o koracima u slučaju krivičnog djela silovanje.

Da li znate koje korake poduzeti ukoliko ste žrtva silovanja ili osoba kojoj se žrtva javila za pomoć?

78,6%

ispitanih je odgovorilo sa NE!

Na pitanje da li ispitanice/i znaju ustanovu kojoj bi se žrtve silovanja mogle/i obratiti za psihološku pomoć, od 205 odgovora njih **25 (12%) ne zna za postojanje takve ustanove**, dok drugi odgovori variraju od navođenja sigurne kuće, doma zdravlja, nevladinih organizacija koje se bave ženskim ljudskim pravima, nasiljem u porodici i centara za mentalno zdravlje.

Naše ispitanice/ke pitale smo da li smatraju neophodnim da postoji jedan, jedinstven telefonski broj za žrtve krivičnog djela silovanje na koje bi se javljale osobe koje su prošle edukacije i operativno poduzimaju sve neophodne korake u ime žrtve i time pomogle žrtvi sa lociranjem njenog poziva, slanjem patrole, odvođenjem u zdravstvenu ustanovu na pregled, očuvanjem dokaza, pokretanjem tužbe i sl.

Od 280 odgovora samo tri osobe (manje od 1%) se nisu složile sa navedenim, dok **277 (više od 99%) osoba smatra apsolutno potrebnim postojanje jedinstvenog broja za žrtve krivičnog djela silovanje**.

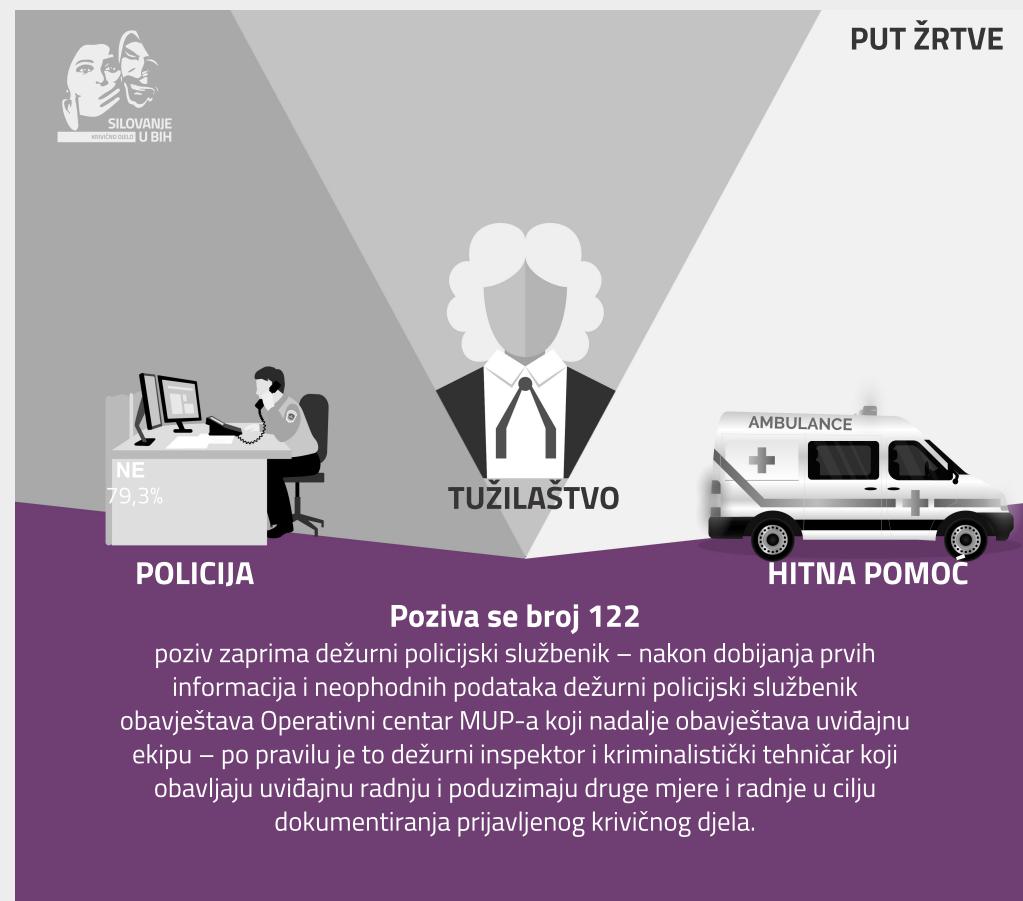
Iz svega navedenog može se zaključiti da većina ispitanica/ka nije upoznata sa zakonodavnim okvirom, statistikom niti procedurom u postupanju u slučaju krivičnog djela silovanja. Većina njih bi se obratila policiji i slijedila upute policije.

Većina njih smatra da se o ovoj temi nedovoljno govori, te da je broj stvarnih slučajeva krivičnog djela silovanja veći negoli je zavedeno u statističkim podacima, jer se žrtve rijetko odlučuju prijaviti počinitelja zbog društvene stigme, jer se u većini slučajeva **žene okrivljuju zbog svog izgleda, načina odijevanja i ponašanja**, a u „najboljem“ slučaju im se pripisuje podjednaka krivica.

Iz odgovora na postavljana pitanja proizlazi i da se zbog nedovoljnog broja kampanja u javnom prostoru, obrazovnom sistemu i u medijima **žrtve dodatno obeshrabruju**, te i u slučajevima kada se žrtva odluči pokrenuti sudski postupak, zbog nedovoljne edukacije i informiranosti o načinu očuvanja dokaza i ostalih procedura, sudski epilog najčešće završi **oslobađajućom presudom**.

V ODGOVORI MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE

V.1 SREDNJBOSANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA TRAVNIK

Za teška krivična djela u koje spada i silovanje nadležan je **Sektor kriminalističke policije**, tako da bez obzira na kojem području je izvršeno ili se prijavljuje krivično djelo silovanja, sve mјere i radnje poduzimaju službenici Sekta kriminalističke policije.

Naredbu za tjelesni pregled izdaje **nadležni sud**, osobito ako se radi o malodobnim osobama. Ukoliko je neophodna hitnost u postupanju može se postupiti i po pismenoj tužilačkoj naredbi uz usmeno saglasnost dežurnog suca.

SREDNJBOSANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA TRAVNIK

PATROLA: nakon zaprimljenog poziva od strane dežurnog policijskog službenika, prikupljenih podataka i obaveštenja Sektora kriminalističke policije na lice mjesta se upućuje patrola koja je najbliža mjestu događaja, a spolna struktura patrole nije izričito određena.

Ukoliko postoji mogućnost i raspolaže se dovoljnim brojem službenica, može se formirati muško-ženska patrola. Po pravilu ta patrola koja dolazi na lice mjesta upoznaje žrtvu sa neophodnim mjerama i radnjama koje se moraju poduzeti.

**SAV IZUZETI MATERIJAL KOJI ĆE SE UPOTRIJEBITI
I SLUŽITI KAO DOKAZ PROSLJEĐUJE SE NA DALJE
VJEŠTAČENJE U CENTAR ZA FORENZIČKA
ISTRAŽIVANJA SARAJEVO.**

Po dosadašnjoj praksi, ukoliko su na žrtvi vidljive tjelesne ozljede, žrtvi se pruža medicinska pomoć. Ginekološki pregled žrtve je nezaobilazan i neophodan radi daljeg dokazivanja u sudskom postupku. Ginekologa se upoznaje o razlogu pregleda i skreće mu se pažnja na obazrivost prilikom pregleda kao i na tragove na tijelu i odjeći.

PSIHOLOŠKA POMOĆ ŽRTVI, DA/NE, KADA?

Ukoliko žrtva zbog izazvane traume ne može dati iskaz upućuje ju se na razgovor sa psihologom koji će dati nalaz i mišljenje, a koji se kasnije koristi i u sudskom postupku.

Psiholozi su službenici pri Centru za mentalno zdravlje te stoje na raspolaganju za pomoć i podršku žrtvi i nakon pregleda.

STATISTIKA KD SILOVANJA ZA PERIOD 2016-2021

GODINA	BROJ PRIJAVA (UKUPNO)	OD TOGA PREINAČENO U KD BLUDNE RADNJE	OD TOGA PREINAČENO U KD SPOLNI ODNOŠAJ SA DJETOM	OD TOGA PREINAČENO U ZLOSTAVLJANJE ILI ZAPUŠTANJE DJETETA ILI MALOJETNIKA OD STRANE RODITELJA	OD TOGA PREINAČENO U KD LAŽNO PRIJAVLJIVANJE	OD TOGA NAREĐENA OBUSTAVA ISTRAGE
2016	5					2
2017	5	1	1			
2018	4				2	
2019	3			1	2	
2020	3		1			1
2021	2					1

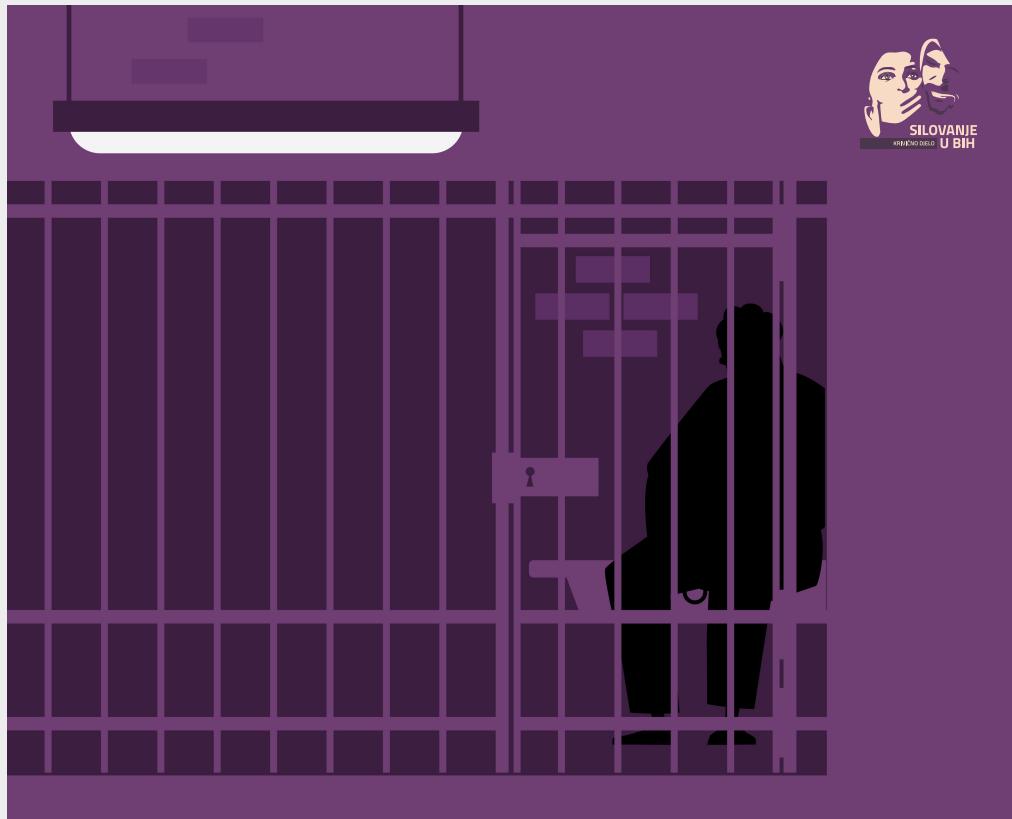
V.1.1 MIŠLJENJE MINISTARSTVA SBK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

Budući da smo imali dva kruga pitanja prema ministarstvima unutarnjih poslova, u prvom krugu samo jedno ministarstvo unutarnjih poslova i to MUP Posavskog kantona je predložilo izmjenu Krivičnog zakona u onom dijelu koji se tiče krivičnog djela silovanje, a kojim bi se unaprijedio, odnosno ujednačio zakonski okvir na entitetskom nivou. Tek u drugom krugu, kada smo navele činjenicu da se entitetski i Krivični zakon Brčko distrikta razlikuju u donjoj granici kazne za počinitelje krivičnog djela silovanje i onemogućavanja ublažavanja kazne za počinitelje KD silovanje, te da je Bosna i Hercegovina potpisnica Istanbulske konvencije, a koja u članu 36. Konvencije izričito navodi da je krivično djelo svaki oblik oralne, analne i druge penetracije bez pristanka i da bi se s tim u vezi i krivični zakoni trebali uskladiti i izmijeniti, tek tada, to jest u drugom krugu nakon navođenja činjenica, i MUP SBK navodi potrebu uskladivanja zakona na entitetskom nivou, ističući potrebu i za izmjenom člana zakona kojim se propisuju donja i gornja granica za KD „Lažno prijavljivanje“.

MUP SBK ističe da je potrebno usaglasiti zakonske odredbe na entitetskom nivou, odnosno da se izjednače minimalne i maksimalne granice kazne za počinjeno KD silovanja u oba entiteta i Brčko distriktu.

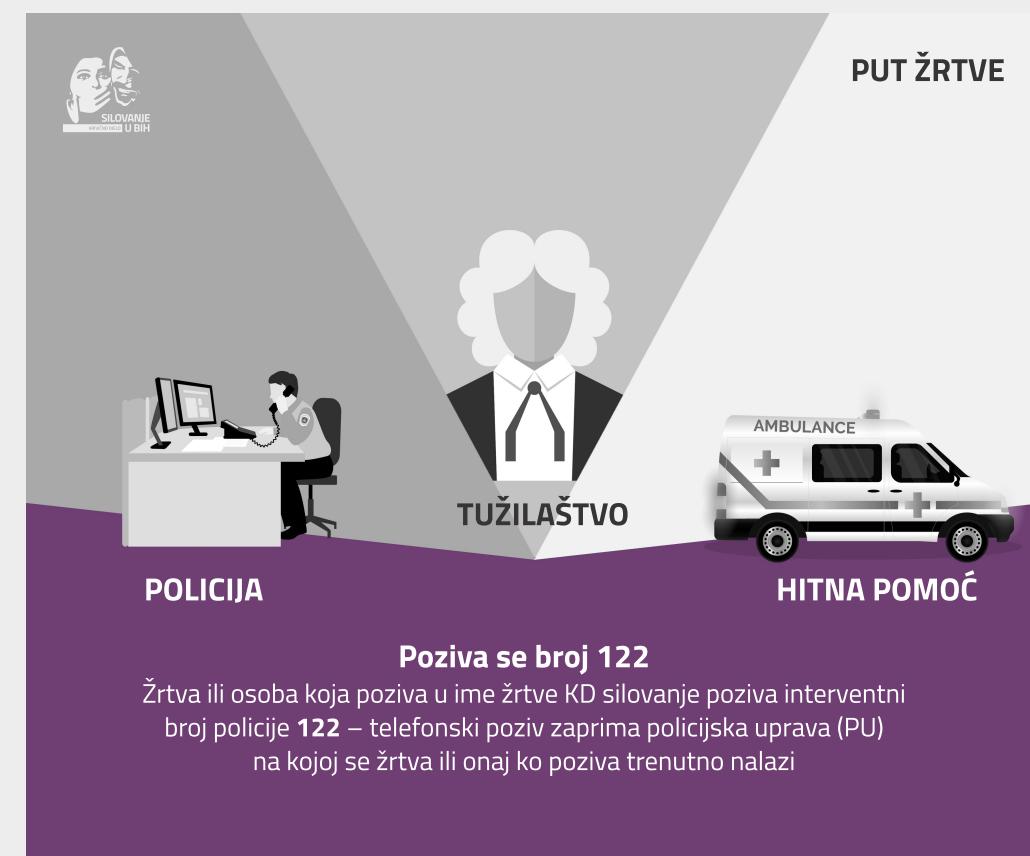
Također, navode potrebu da se u članu 203. KZ FBiH onemogući ublažavanje kazne za počinitelje KD SILOVANJE.

MUP SBK pored ovoga navodi potrebu povećanja minimalne i maksimalne propisane kazne u KD iz člana 347. „**LAŽNO PRIJAVLJIVANJE**”, jer se „za najveći broj podnesenih prijava istragom utvrdi da se ne radi o prvočitno podnesenoj prijavi KD silovanje, odnosno da se radi o lažnoj prijavi. Bilo bi korisno iz razloga što se „žrtve“ odlučuju na to iz više razloga od kojih prednjači osveta, niske pobude, prekid ljubavne veze, ljubomora i sl., te samim time istinske žrtve nad kojima jeste počinjeno KD silovanje dovode u položaj sa lažnim prijaviteljima, odnosno da se ni njima ne vjeruje i ne pridaje dovoljna količina pažnje i vremena za rad s njima.“

„Akademija za žene“ smatra da bi se lažnim prijavljivanjem trebalo pozabaviti i pristupiti mu s više pažnje, a ne po inerciji pristupiti izmjeni i dopuni ovog dijela člana zakona. Naime, istraživanje u nastavku pokazuje koliko se i na koji se način radi na edukaciji policijskih službenika/ica, osobito onima koji se javljaju na interventni broj, samo neke policijske uprave mogu formirati mješovite patrole (muško-ženske), pa nam i to pokazuje nedovoljno afirmiranje policijskog poziva za žene i kao i nedovoljno opredjeljenje ministarstava unutarnjih poslova za iniciranjem izmjene i dopune zakona kako bi se ujednačili zakoni na entitetskom i nivou Brčko distrikta, te harmonizirali sa Istanbulskom konvencijom, članom 36. Prije nego se pristupi izmjeni i dopuni člana zakona koji se odnosi na lažno prijavljivanje potrebno je istražiti broj slučajeva, razloge koji su doveli do toga, kao i da li je zaista to dokazano ili je to ipak bila nečija subjektivna ocjena, ili je zbog nedostatka sistemske zaštite, žrtva odustala od prijave i sudskog gonjenja počinitelja.

V.2 KANTON 10 – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE LIVNO

Ukoliko onaj ko poziva ne zna lokaciju, lociranje poziva se vrši putem signala mobilnih operatera. Na mjesto poziva upućuje se uniformirani policijski službenici, po mogućnosti muško – ženska patrola.

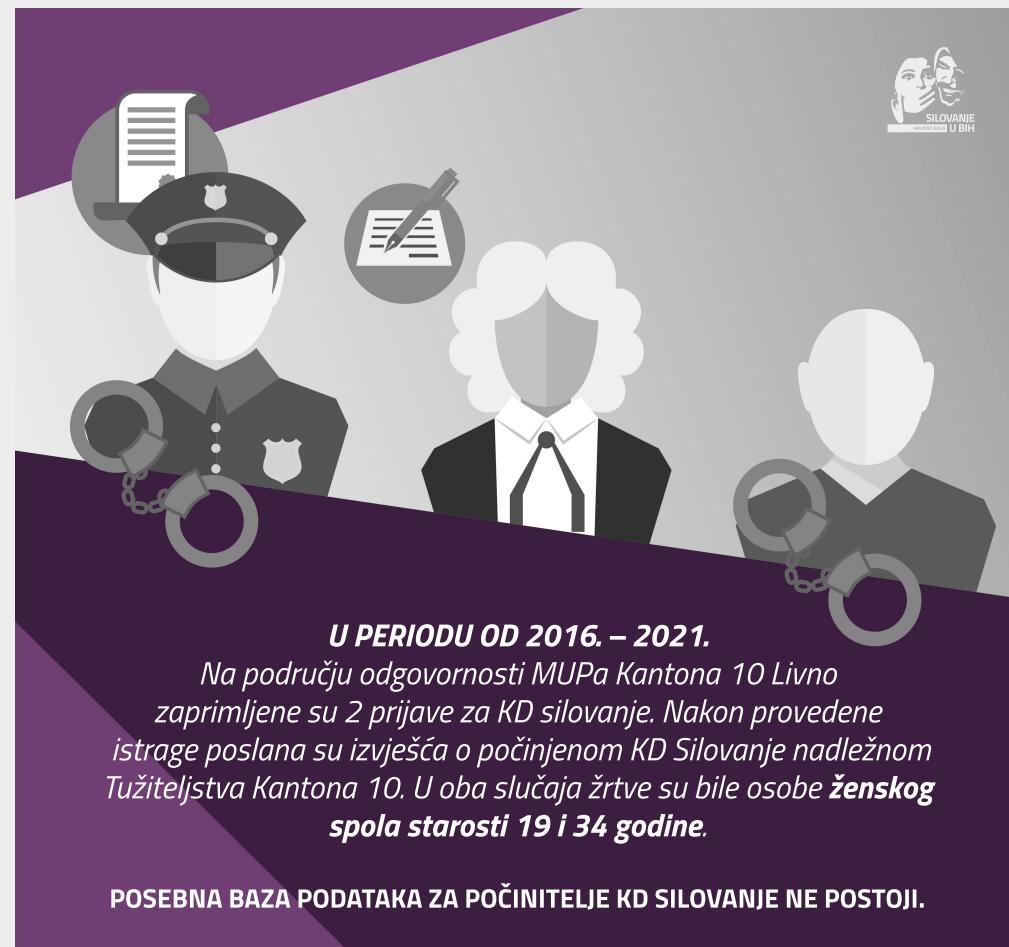
Policijska uprava koja je zaprimila poziv nakon prikupljenih podataka i upućivanja patrole obavještava Sektor kriminalističke policije, odnosno Odjel za posebne namjene koji su nadležni za istragu krivičnog djela silovanja, potom se uključuje istražitelj koji preuzima rad na predmetu. Policijska patrola upoznaje žrtvu sa radnjama koje je potrebno učiniti radi očuvanja dokaza i tragova.

Obavještava se dežurni tužitelj. Dežurni tužitelj ne izlazi na lice mjesta već procesom rukovodi telefonski dajući naredbe istražitelju. Dežurni tužitelj nalaže medicinski pregled žrtve. Prvo se žrtva vodi na odjel hitne medinske ustanove, odakle se upućuje na ginekološki pregled.

KANTON 10
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE LIVNO

Za medicinski/ginekološki pregled žrtve nije potrebna prethodna saglasnost žrtve. Za ginekološki pregled kriminalistički tehničar donosi „Sex crime kit“ – set pomagala za izuzimanje vaginalnog brisa, nakon čega se bris upućuje na vještačenje. Ukoliko postoje vidne tjelesne ozljede radi se fotodokumentacija ozljeda. Psihološko vještačenje određuje tužitelj, a mi se pitamo na koji način određuje, budući da procesom rukovodi telefonskim putem i zašto dežurni tužitelj procesom rukovodi telefonski.

STATISTIKA KD SILOVANJE U KANTONU 10 ZA PERIOD 2016-2021

V.2.1 MIŠLJENJE MINISTARSTVA KANTONA 10 O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

Kao i kod prethodnog ministarstva i Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona 10 u prvom krugu pitanja nije smatralo da je potrebno mijenjati bilo što u zakonodavnom okviru koji regulira KD silovanja te su istakli: **„zakonski akti koji se odnose na već spomenuta kaznena djela su adekvatno uređeni...“**

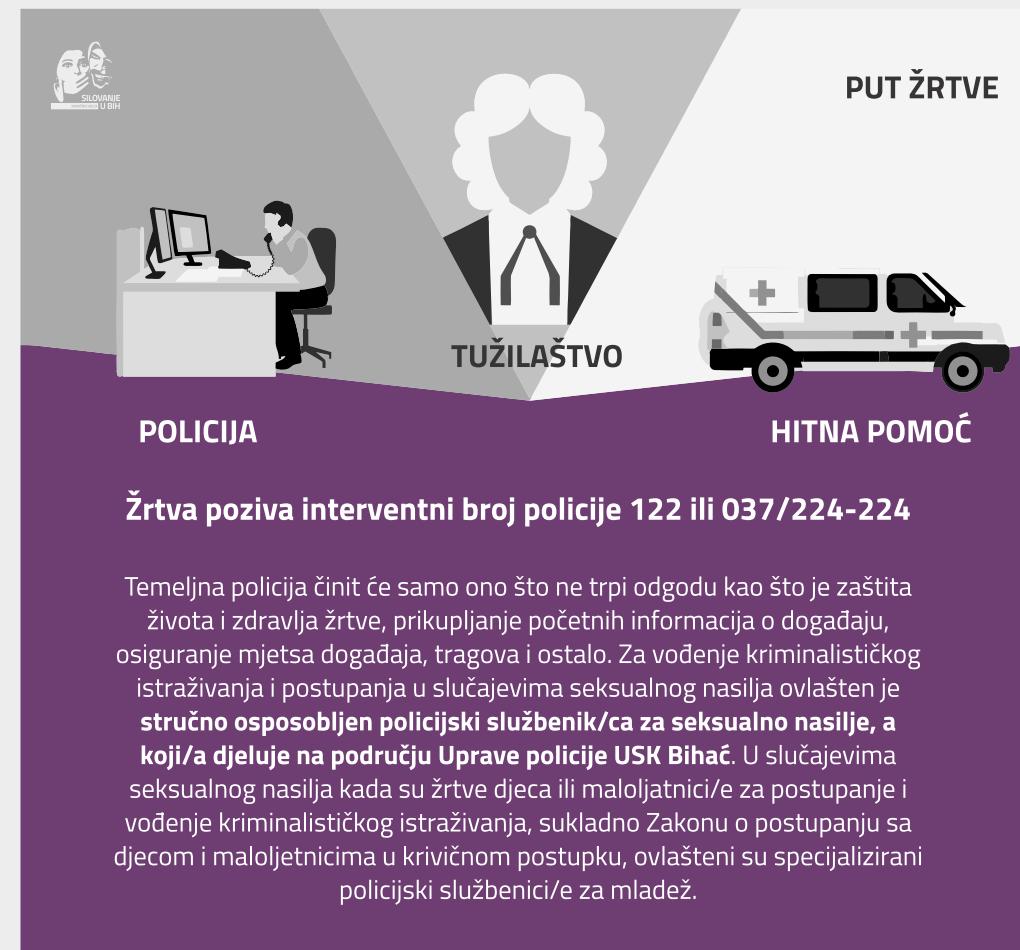
U drugom krugu pitanja, mjesec dana kasnije, na isto pitanje, ali uz navođenje činjenica da je entitetskim KZ RS donja granica minimalno tri godine i da je onemogućeno ublažavanje kazne za počinitelje KD silovanje, dok je u KZ FBiH i KZ BDBiH donja granica godinu dana i moguće je ublažavanje kazne, te navodeći da je BiH potpisnica Istanbulske konvencije čime se smo se kao država, kao institucije na svim nivoima obvezali na usklađivanje i potrebne zakonske izmjene i dopune, MUP K10- Livno navodi:

“Vezano za čl.203 KZ FBiH potrebno je izvršiti usklađivanje zakona u dijelu donje granice za počinjeno KD Silovanje, onemogućavanje ublažavanja kazne za počinitelje KD silovanje, kao i usklađivanje sa čl.36. Istanbulske konvencije”.

MIŠLJENJE MUP-a KANTONA 10 O TRENUTNOM ZAKONU I PRIJEDLOZI ZA IZMJENE I DOPUNE:

V.3 UNSKO-SANSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Kada god je to moguće osigurati, u slučajevima seksualnog nasilja postupat će policijski službenici/e koji su kroz redovnu edukaciju osposobljeni za postupanje u slučajevima seksualnog nasilja.

Nije nužno da žrtva ili osoba koja poziva u ime žrtve poznaje lokaciju, no radi efikasnijeg intervenisanja policije i pronalaska lica mjesta neophodne su određene smjernice u vezi lokacije. **Ne spominje se mogućnost lociranja lokacije putem mobilnog operatera.**

Žrtva se smješta u prikladnu prostoriju – početna saznanja prikuplja jedan policijski službenik kojeg odredi nadležni rukovoditelj/ica – također, **ukoliko je moguće početna saznanja prikuplja stručno osposobljen policijski službenik/ca za seksualno nasilje**. Ostali policijski službenici/e se udaljavaju iz prostorije radi osiguranja privatnosti žrtve tijekom prikupljanja informacija o događaju. MUP USK navodi kako je potrebno uzeti u obzir da je žrtva u prvim trenucima poslije počinjenog seksualnog nasilja u vrlo teškom psihičkom stanju i da joj je potrebno pružiti potporu i razumijevanje – ali se ne navodi da li to pruža stručno lice – psiholog ili neko drugi, te da li u Policijskoj upravi djeluje psiholog ili ga se poziva kako bi žrtvi pružio stručnu pomoć.

Nakon prikupljenih informacija o događaju obavještava se nadležni kantonalni tužitelj radi koordinacije u postupanju.

Vodi se računa o nepotrebnim ponavljanjima radnji u smislu razodijevanja žrtve, opći tjelesni, ginekološki i drugi potrebni specijalistički pregled, fotografisanje, izuzimanje odjevnih predmeta, tragova, briseva, nespornih uzoraka, pozivanja u prostorije policije. U komunikaciji sa žrtvom treba onemogućiti nepotrebnu dodatnu viktimizaciju višesatnim ispitivanjima policijskih službenika/ca i stigmatizaciju u socijalnoj sredini gdje živi (prevoženje u vozilu koje ima policijsku obilježju, uniformiranu pratinju i slično). S žrtvom voditi detaljan informativni razgovor sukladno pravilima struke i upoznati žrtvu s mogućnošću dobivanja stručne pomoći radi zaštite fizičkog i psihičkog zdravlja. Stručno ospozobljeni policijski službenik/ca za seksualno nasilje mora uzeti u obzir dob, fizičko i psihičko stanje žrtve, način počinjenja seksualnog nasilja, nastale posljedice i sukladno tome prilagoditi tehnike obavljanja informativnog razgovora (uvažavanje traumatskoga iskustva žrtve, davanje potpore, izbjegavanje predrasuda, uspostavljanje povjerenja, uporaba terminologije primjerene i razumljive žrtvi, duljina trajanja razgovora i slično).

Prikupljanje informacija vezane za intimu žrtve mora se provesti s osobitom pažnjom, **ŽRTVA NIJE DUŽNA ODGOVARATI NA PITANJA KOJA SE ODNOSE NA NJEZIN STROGO OSOBNI ŽIVOT**. Ako postoji mogućnost, dopustiti žrtvi izbor da sa njom informativni razgovor obavi policijski službenik ili policijska službenica.

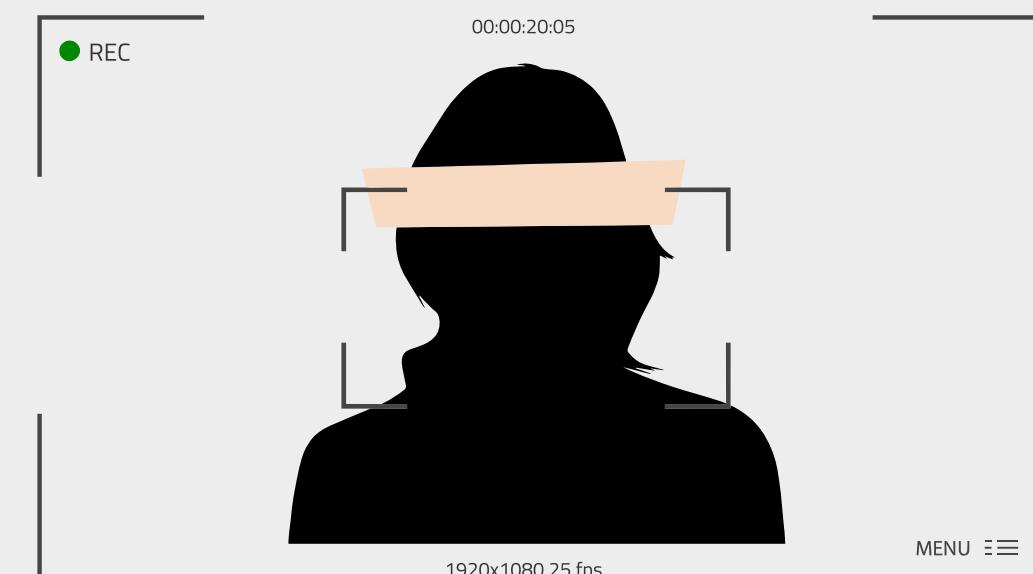
Ovisno o specifičnim potrebama žrtve, zatražiti pomoć specijaliziranog stručnjaka/inje koji će joj ovisno o individualnim potrebama pružiti primjerenu podršku bilo da se radi o žrtvi/osobi sa mentalnim, intelektualnim, osjetilnim ili tjelesnim oštećenjima, odnosno ukoliko žrtva ne poznaje službene jezike BiH i slično. Također, dopustiti žrtvi prisustvo osobe od povjerenja, osobe u čijem prisustvu se osjeća sigurno, ako ne ometa tijek obavještajnog/informativnog razgovora.

UNSKO-SANSKI KANTON

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Organizacijama civilnog društva omogućiti kontakt sa žrtvom u vezi sa pružanjem dodatne potpore, ako je žrtva s tim saglasna ili to zahtjeva, a ovisno o tijeku kriminalističke obrade.

ZAŠTITA IDENTITETA ŽRTVE SEKSUALNOG NASILJA

Policijski službenici koji provode istragu dužni su osigurati zaštitu identiteta žrtve seksualnog nasilja od samog početka kriminalističkog istraživanja. Podaci koji bi mogli ugroziti i utvrditi identitet žrtve se ne smiju javno objaviti. Policija je dužna pružiti žrtvi potrebnu zaštitu sukladno sigurnosnoj procjeni o postojanju ozbiljne opasnosti od ponavljanja seksualnog nasilja, ugrožavanja zdravlja i života žrtve te mogućih naknadnih utjecaja počinitelja na njen iskaz.

STATISTIKA KD SILOVANJE NA PODRUČJU USK ZA PERIOD 2016-2021

Na području koje pokriva Uprava policije USK MUP-a USK evidentirana su ukupno 23 krivična djela protiv spolne slobode i morala (silovanje), a po godinama:

GODINA	Ukupno KD protiv spolne slobode i morala (silovanje)
2016.	7
2017.	3
2018.	4
2019.	5
2020.	3
2021.	1

V.3.1 MIŠLJENJE MUP USK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

MUP USK u prvom krugu pitanja je smatrao da je zakon decidan i sukladno tome ga treba kvalitetno primjenjivati. Već u drugom krugu pitanja kada smo im navele da postoje neusklađenosti KD na entitetskom i nivou Brčko distrikta, a uzimajući u obzir da na području FBiH KZ ima manju donju granicu za počinitelje i omogućavanje ublažavanja kazne, te napominjući da je BiH potpisnica Istanbulske konvencije, na ovo pitanje nismo dobile odgovor.

MUP USK smatra da je javnost putem medija dobro informisana o procedurama i pravima u slučaju krivičnog djela silovanja.

V.4 BOSANSKO PODRINJSKI KANTON – MINISTARSTVO ZA UNUTARNJE POSLOVE GORAŽDE

Žrtva ili u ime žrtve **poziva se broj 122**, javlja se dežurni službenik (policajac) koji nije educiran za slučajeve seksualnog nasilja, odnosno krivično djelo silovanje. Nakon prijema poziva dežurni službenik policije odmah bez odlaganja na lice mjesta šalje najbližu policijsku patrolu, **po mogućnosti žensko-mušku**, a zatim i uviđajnu ekipu koju čini osposobljeni policijski istražitelji/ica i kriminalistički tehničar.

Paralelno s tim dežurni policajac koji je zaprimio poziv osobi koja poziva postavlja pitanja

ZLATNA PITANJA KRIMINALISTIKE

ŠTA → **GDJE** → **KAKO** → **KADA** → **S KIM** → **ZAŠTO** → **NAD KIM** → **KO**
se desilo se desilo se desilo se desilo je izvršeno je izvršeno je izvršeno je izvršilac

PATROLA POLICIJE (po mogućnosti žensko-muška) koja izlazi na lice mesta žrtvu upoznaje sa mjerama i radnjama koje je neophodno poduzeti za zaštitu i nekontaminiranje ostavljenih i instalnih tragova na tijelu, odjeći i mjestu izvršenja krivičnog djela.

Postupajući istražitelj u postojanju osnova da se dogodilo krivično djelo silovanja odmah obavještava dežurnog tužitelja nadležnog tužilaštva i žrtva se na inicijativu istražitelja, a pod nadzorom tužilaštva u svakom slučaju odvodi u Zdravstvenu ustanovu radi odgovarajućeg tretmana pomoći. Za specijalističke pregleda potrebna je saglasnost žrtve. Ukoliko žrtva da sagalasnost za specijalistički ginekološki pregled, dežurni tužilac izdaje pisani naredbu vještaku medicinske struke, podoblast ginekologija i akušerstvo, i tada je **svakoj žrtvi na raspolaganju "Sex crime kit"**.

Izuzeti dokazi se pohranjuju u depou Općinskog suda Goražde ili u prostorijama MUP-a BPK Goražde, u zavisnosti od naredbe o čuvanju dokaza koje donosi Sudija za prethodni postupak, oni dokazi koje treba vještačiti šalju se na vještačenje.

BOSANSKO PODRINJSKI KANTON

MINISTARSTVO ZA UNUTARNJE POSLOVE GORAŽDE

Lociranje mobitela sa kojeg žrtva zove: "S obzirom na zakonske propise koji reguliraju navedenu oblast oduzelo bi mnogo vremena, ali u krajnjem slučaju nije isključena navedena mogućnost, ukoliko se na drugi način ne može doći do tražene lokacije."

Poželjno bi bilo da žrtva ili osoba koja poziva zna lokaciju izvršenog krivičnog djela, kako bi policija što brže i efikasnije reagirala po pitanju privođenja počinioца.

STATISTIKA KRIVIČNOG DJELA SILOVANJE NA PODRUČJU BPK ZA PERIOD 2016-2021

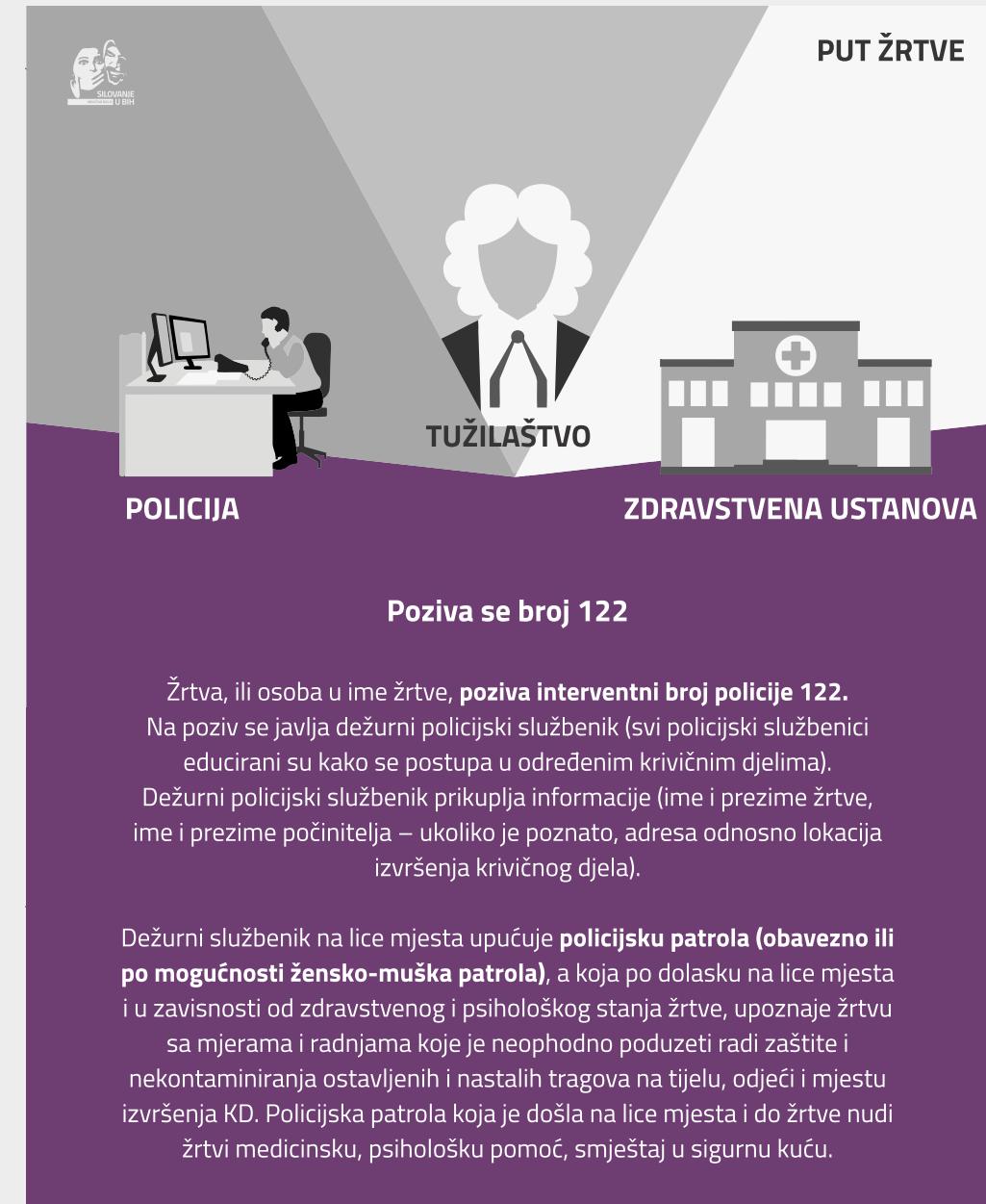
Za navedeni period oktobar 2016 – oktobar 2021. nisu zabilježeni slučajevi krivičnih djela protiv slobode i morala koji se konkretno odnose na krivično djelo silovanja iz člana 203. Krivičnog zakona FBiH.

V.4.1 MIŠLJENJE MUP BPK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

Budući da smo imale dva kruga pitanja prema ministarstvima unutarnjih poslova, u prvom krugu samo jedno ministarstvo je predložilo izmjenu Krivičnog zakona u onom dijelu koji se tiče krivičnog djela silovanje. U drugom krugu, kada smo navele činjenicu da se entitetski i Krivični zakon Brčko distrikta razlikuju u donjoj granici kazne za počinitelje krivičnog djela silovanje i onemogućavanja ublažavanja kazne za počinitelje KD silovanje, te da je Bosna i Hercegovina potpisnica Istanbulske konvencije a koja u članu 36.

Konvencije izričito navodi da je krivično djelo svaki oblik oralne, analne i druge penetracije bez pristanka i da bi se s tim u vezi i krivični zakoni trebali uskladiti i izmijeniti, usprkos tome **MUP BPK nema primjedbi niti prijedloga za izmjene i dopune trenutnog Krivičnog zakona, odnosno onog dijela zakona koji regulira krivično djelo silovanja u Federaciji BiH.**

V.5 ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA ZENICA

Temeljna policija činit će ono što ne trpi odgodu kao što je zaštita života i zdravlja žrtve (uklanjanje neposredne opasnosti, pružanje prve pomoći i organiziranje hitne ljekarske pomoći), prikupljanje početnih obavijesti o događaju, osiguranje mjesta događaja, tragova i ostalo.

U slučajevima kada je žrtva maloljetna osoba za postupanje i vođenje kriminalističkog istraživanja ovlašteni su specijalizirani policijski službenik/ica za rad sa djecom i maloljetnicima.

Nakon što se utvrди da postoje elementi koji upućuju na izvršenje krivičnog djela silovanje, žrtva se upoznaje sa mogućnostima dobijanja stručne pomoći radi zaštite fizičkog i psihičkog zdravlja, kao i o pravu na novčanu naknadu žrtvama krivičnih djela i obrascu za podnošenje zahtjeva, zatim se obavještava dežurni kantonalni tužitelj koji rukovodi istražnim radnjama po kojima postupaju policijski službenici, a kojima je u opisu poslova rad na otkrivanju i dokumentovanju krivičnih dijela protiv spolne slobode i morala.

Svakoj žrtvi seksualnog nasilja na raspolaganju stoji psiholog koji je tu da pruži pomoći žrtvi u njenoj rehabilitaciji, kao i policijskim službenicima u pribavljanju informacija i dokaza radi dokumentovanja krivičnog djela.

Za specijalistički pregled žrtve nije potrebna saglasnost žrtve.

Svakoj žrtvi seksualnog nasilja na raspolaganju stoji „Sex crime kit“. Izuzeti dokazi pohranjuju se po naredbi nadležnog suda u depozitu suda koji je izdao naredbu ili u prostorijama MUP-a, ako tako sud naredi.

Ne postoji jedinstvena baza za počinitelje krivičnog djela silovanja.

Lociranje mobitela kao mogućnost postoji

ali je procedura uvjetovana postupanjem nadležnog operatera, te je poželjno da žrtva na bilo koji način pomogne u lociranju mesta na kojem se nalazi!

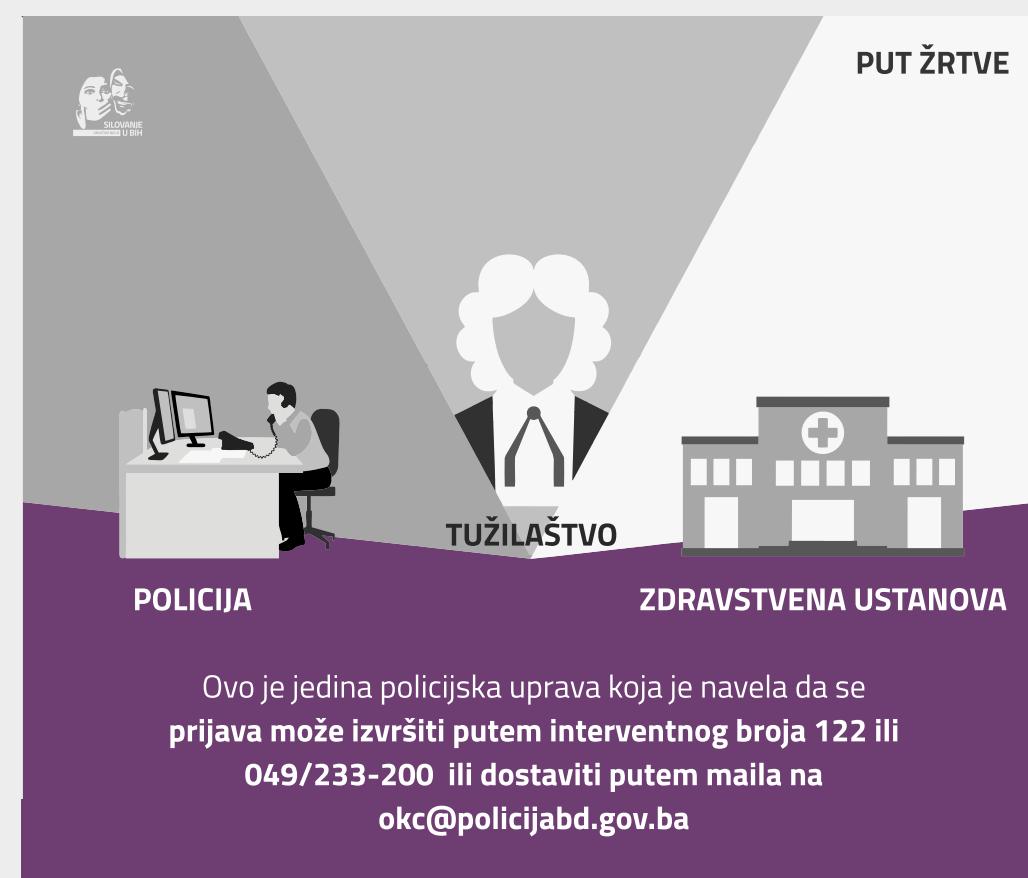
ZENIČKO-DOBOSKI KANTON
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA ZENICA

STATISTIKA KRIVIČNOG DJELA SILOVANJE NA PODRUČJU ZDK U PERIODU OD 2016-2021

GOD		Broj prijavljenih krivičnih djela ukupno	Broj tretiranih počinitelja KD silovanje od ukupnog broja prijavljenih	Počinitelj (poznat/nepoznat, povratnik, maloljetnik)	Izrečena mjera
2016.	silovanje	2	1	poznat	.....
2017.	silovanje	1	1	Poznat, povratnik	24h zadržavanje
2018.	silovanje	3	2	Poznati, povratnici	Jedno lice lišeno slobode i izrečena mjera zadržavanja na 24h
			1	Nepoznat, maloljetnik starosti 16 - 18	2 lica lišena slobode i izrečena mjera zadržavanja na 24h
2019.	silovanje	3	1	Poznat, povratnik	Lišen slobode i izrečena mjera zadržavanja na 24h
			2	Poznati, maloljetnici 16 - 18	
2020.	silovanje	1	1	Poznat, povratnik	Lišen slobode i izrečena mjera zadržavanja na 24h

V.5.1 MIŠLJENJE MUP-A ZDK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

„Obzirom da policijski službenici postupaju po prijavama u skladu sa zakonima koje donosi zakonodavna vlast, odnosno primjenjuju važeće zakone u okviru utvrđenih nadležnosti, nemamo prijedloge neophodnih izmjena i dopuna, ali smo svakako protiv ublažavanja kazni za počinitelje ovih krivičnih djela, te smo također za usklađivanje krivičnopravnih odredbi sa usvojenim konvencijama.“

V.6 BRČKO DISTRIKT, POLICIJA DISTRIKTA, JEDINICA KRIMINALISTIČKE POLICIJE

Žrtva, ili osoba u ime žrtve, **poziva interventni broj policije 122**. Poziv zaprima dežurni policijski službenik Operativno-komunikacijskog centra.

Dežurni policijski službenik prikuplja najosnovnije informacije i bez odlaganja na lice mesta upućuje patrolu Jedinice opštne policije, tim patrole po mogućnosti, ali ne **OBAVEZNO**, čine muškarac i žena.

Sa patrolom na lice mesta odlazi i psiholog Jedinice kriminalističke policije, koji je od 2012. godine zaposlen i koji je od momenta prijave do momenta podizanja optužnice zadužen za psihološku procjenu žrtve, njenog trenutnog stanja, kao i za pružanje podrške žrtvi tokom preduzimanja svih istražnih radnji.

BRČKO DISTRIKT

POLICIJA DISTRIKTA - JEDINICA KRIMINALISTIČKE POLICIJE

Nakon podizanja optužnice stručnu podršku pruža psiholog Osnovnog suda. Patrola na licu mjesata prikuplja prve informacije, obezbeđuje lice mjesata i o prikupljenim informacijama obaveštava **dežurnog službenika smjene**.

Dežurni smjene nakon toga o prijavi upoznaje **dežurne istražitelje iz Odsjeka za sprečavanje i suzbijanje opštег kriminaliteta i Odsjeka za forenziku i kontradiverzionu zaštitu Jedinice kriminalističke policije** koji potom izlaze na lice mjesata radi vršenja uviđajnih radnji, a koji su zajedno sa tužiteljem zaduženi za provođenje svih zakonom propisanih istražnih radnji.

Tužitelj Tužilaštva BD BiH usmenim ili pisanim putem, a u skladu sa relevantnim zakonskim propisima, izdaje naredbe ovlaštenim službenim licima u kojima navodi koje radnje je potrebno preduzeti.

Za specijalistički pregled žrtve potrebna je saglasnost žrtve.

Dokazi se pohranjuju u skladu sa relevantnim zakonskim propisima u ovoj oblasti.

Poželjno je da žrtva, ili osoba koja poziva u ime žrtve, znaju lokaciju izvršenja krivičnog djela silovanje.

Ukoliko se ustanovi da je lokacija u nadležnosti policijske uprave druge općine, odnosno da nije u nadležnosti Policije BD, dežurni smjene Operativno komunikacijskog centra će o prijavi upoznati nadležnu Policijsku stanicu.

STATISTIKA KD SILOVANJE ZA PERIOD 2016-2021 NA PODRUČJU U NADLEŽNOSTI POLICIJE BD BIH

Godina	KD silovanje	Silovanje u pokušaju
2016.	0	0
2017.	0	0
2018.	2	0
2019.	3	1
2020.	0	0
2021.	0	0

V.6.1 MIŠLJENJE POLICIJE BD BIH O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

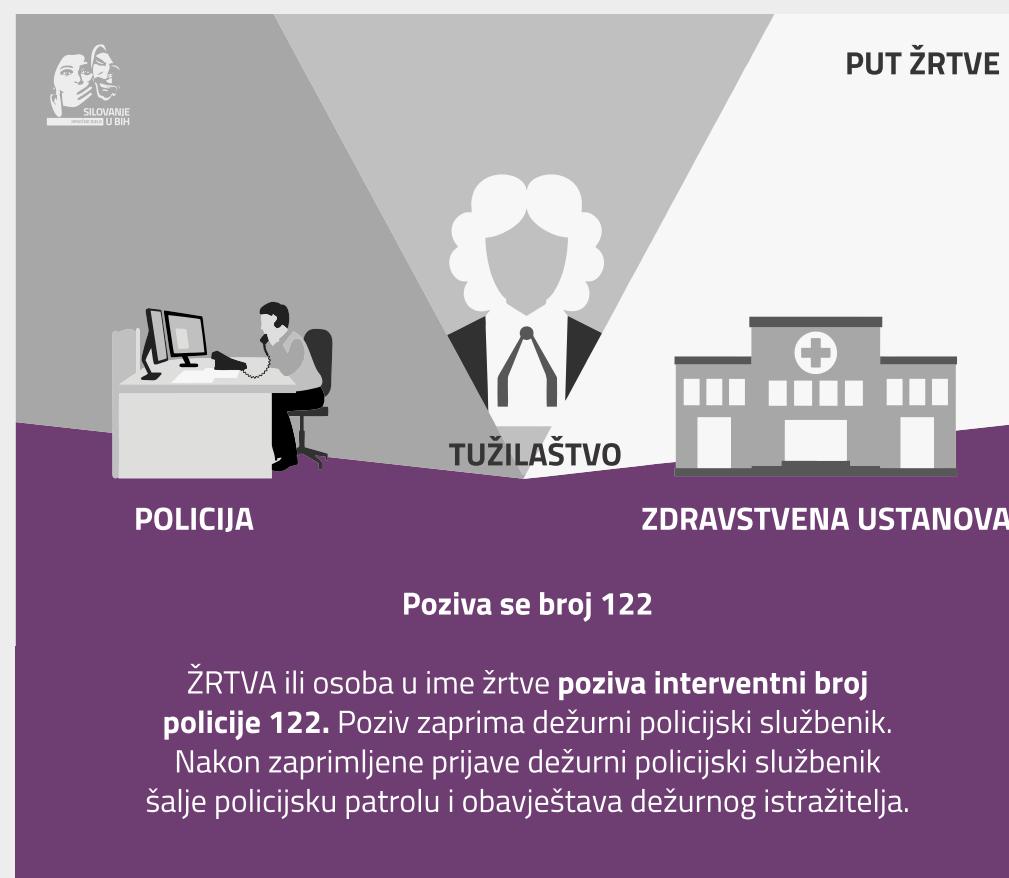
„Smatram da su Zakon i zakonom propisane procedure koje reguliraju ovu oblast naklonjeni žrtvi. Na osnovu iskustva u slučajevima ovog krivičnog djela ne bih predlagala njegove izmjene i dopune.“

IZDVAJAMO

Policija BD BiH u svom dopisu navodi da imaju multisektoralni pristup podrške koji uključuje saradnju sa svim relevantnim institucijama na području BD BiH i šire. Po potrebi uključene su zdravstvene ustanove, Centar za socijalni rad, obrazovne i pravosudne institucije, Sigurne kuće na određenim područjima. Navedena multisektoralna podrška podržana je i potpisanim PROTOKOLOM – „Institucionalna mreža za pružanje podrške žrtvama/svjedocima na području BD BiH“ – a potpisana je i sa nevladinim organizacijama „Gender“ – Brčko, „Viva žene“-Tuzla, „Udružene žene“-Banja Luka, „Lara“ – Bijeljina i druge.

Policija BD BiH smatra da je potrebna edukacija policijskih službenika koji imaju kontakt sa žrtvom silovanja!

V.7 POSAVSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA, UPRAVA POLICIJE

Nakon toga ide procedura, informacije sa lica mjesta i obavljanje Tužilaštva.

Uprava policije MUP-a Posavskog kantona je jedina koja je u svojim odgovorima navela potrebu za izmjenama i dopunama Krivičnog zakona u onom dijelu kojim bi se povećala donja granica za počinitelje krivičnog djela silovanja sa jedne na tri godine.

Također, ovo je jedna od policijskih uprava koje opravdano smatraju da javnost nije dovoljno upoznata niti educirana o procedurama i potrebnim mjerama postupanja u slučajevima krivičnog djela silovanje. Istoču da bi se uvođenjem jedinstvenog broja samo za žrtve KD silovanje ubrzalo postupanje i olakšalo žrtvama, kao i da policijski službenici koji su prvi kontakt sa žrtvom trebaju biti educirani o postupanju i ophođenju prema žrtvi.

POSAVSKI KANTON

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA, UPRAVA POLICIJE

STATISTIKA KRVIČNIH DJELA SILOVANJE NA PODRUČJU POSAVSKOG KANTONA ZA PERIOD 2010 – 2019

Godina	KD silovanje (ukupno)	Oštećena osoba po spolu
2010.	1	ž
2011.	0	/
2012.	2	ž
2013.	0	/
2014.	1	Malodobna ženska osoba
2015.	1	ž
2016.	0	/
2017.	0	/
2018.	0	/
2019.	1	m

V.8 TUZLANSKI KANTON – MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA, UPRAVA POLICIJE TUZLA

Žrtva, ili neko u ime žrtve, poziva interventni broj policije 122.

Na taj broj javlja se dežurni policijski službenik Operativnog centra i proslijeđuje poziv dežurnim službama u ovisnosti o mjesnoj nadležnosti policijske stanice.

ODMAH nakon prijema obavještenja mjesna policijska stanica obavlja postupajućeg tužitelja Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona koji će naložiti daljnje radnje i mjere, a ukoliko je potrebno izdati naredbu za tjelesni i ginekološki pregled, ako postoje osnovi sumnje da se radi o KD silovanje iz člana 203. KZ FBiH.

Na naše pitanje da li se po mogućnosti ili obavezno na mjesto prijave KD Silovanje, odnosno do žrtve upućuje žensko-muška patrola **nismo dobile odgovor.**

Tuzlanski kanton nema potpisani protokol o postupanju u slučajevima prijave Silovanja (koji se odnosi isključivo na KD silovanje), te policijski službenici MUP TK – Uprave policije svoje postupanje sprovode poštivajući odredbe KZ FBiH, Zakona o krivičnom postupku FBiH,

TUZLANSKI KANTON

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA, UPRAVA POLICIJE TUZLA

Zakona o policijskim službenicima TK, kao i drugim zakonskim i podzakonskim aktima, pravilnicima, instruktivnim depešama i po uputama dežurnog kantonalnog tužioca koji rukovodi istragom.

Navedeno je, između ostalog, da je u MUP-u TK u Upravi policije krivično djelo silovanja u nadležnosti Sektora kriminalističke policije i Odsjeka za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici koji je formiran 2009. godine i po formiranju odmah kreće sa specijalističkim obukama i edukacijama.

Trenutno Odsjek broji 5 policijskih službenika od čega 3 policijske službenice i 2 policijska službenika koji su završili specijalističke obuke za rad sa oštećenim i osumnjičenim prilikom prijave KD silovanje.

PSIHOLOŠKA POMOĆ ŽRTVI

ukoliko je žrtvi potrebna psihološka pomoć, predlaže joj se odlazak u nadležni Centar za socijalni rad, a o čemu se i pismeno obaveštavaju službenici Centra za socijalni rad od kojih se traži postupanje iz njihove nadležnosti. U slučaju potrebe za sigurnim smještajem stupa se u kontakt sa „Sigurnom kućom“ i Udruženjem „Viva žene Tuzla“ koje je specijalizirano za rad s osobama žrtvama nasilja u porodici, a između ostalog i za rad sa žrtvama krivičnog djela silovanje.

TJELESNI I GINEKOLOŠKI PREGLED ŽRTVE

kod postojanja osnova sumnje da je nad osobom izvršeno krivično djelo silovanja dežurni tužitelj Kantonalnog tužilaštva TK nalaže tjelesni i ginekološki pregled za koji je potrebna saglasnost žrtve.

ZA PREGLED I IZUZIMANJE POTREBNIH UZORAKA OD OSUMNJIČENOG NIJE POTREBNA NJEGOVA SAGLASNOST – ČLAN 109 ZKP FBIH!

V.8.1 MIŠLJENJE UPRAVE POLICIJE TK O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

„Uprava policije MUP-a TK je opredijeljena da su trenutne propisane kazne blage i da je potrebno izvršiti izmjene i dopune u KZ FBiH te propisati veće kazne za određena krivična djela gdje spada i krivično djelo silovanje, potrebno je podignuti zakonski minimum i maksimum.“

STATISTIKA KD SILOVANJE NA PODRUČJU U NADLEŽNOSTI MUP-A TK ZA PERIOD 2016-2021

GOD	BROJ KD		BROJ PRIJAVLJENIH LICA								
	ukupno	ukupno	SPOL		M	STAROSNA DOB					
			Muški	Ženski		do 18 god	18-25	26-35	preko 36	do 18 god	
2016.	5	5	5			3	-	25	36	2	
2017.	5	6	6			1		35		5	
2018.	3	5	5			1	1	3			
2019.	3	4	4				2	2			
2020.	4	4	4					1	3		
2021.	5	7	7			3	1	3			

UKUPNO	BROJ UČINILACA KD		STAROSNA DOB							
	M	Ž	muški				ženski			
			do 18 god	18-25	26-35	preko 36	do 18 god	18-25	26-35	preko 36
6	6		4			2				
6	6		1			5				
5	5		1		1	3				
4	4		2		2					
4	4				1	3				
7	7		3		1	3				

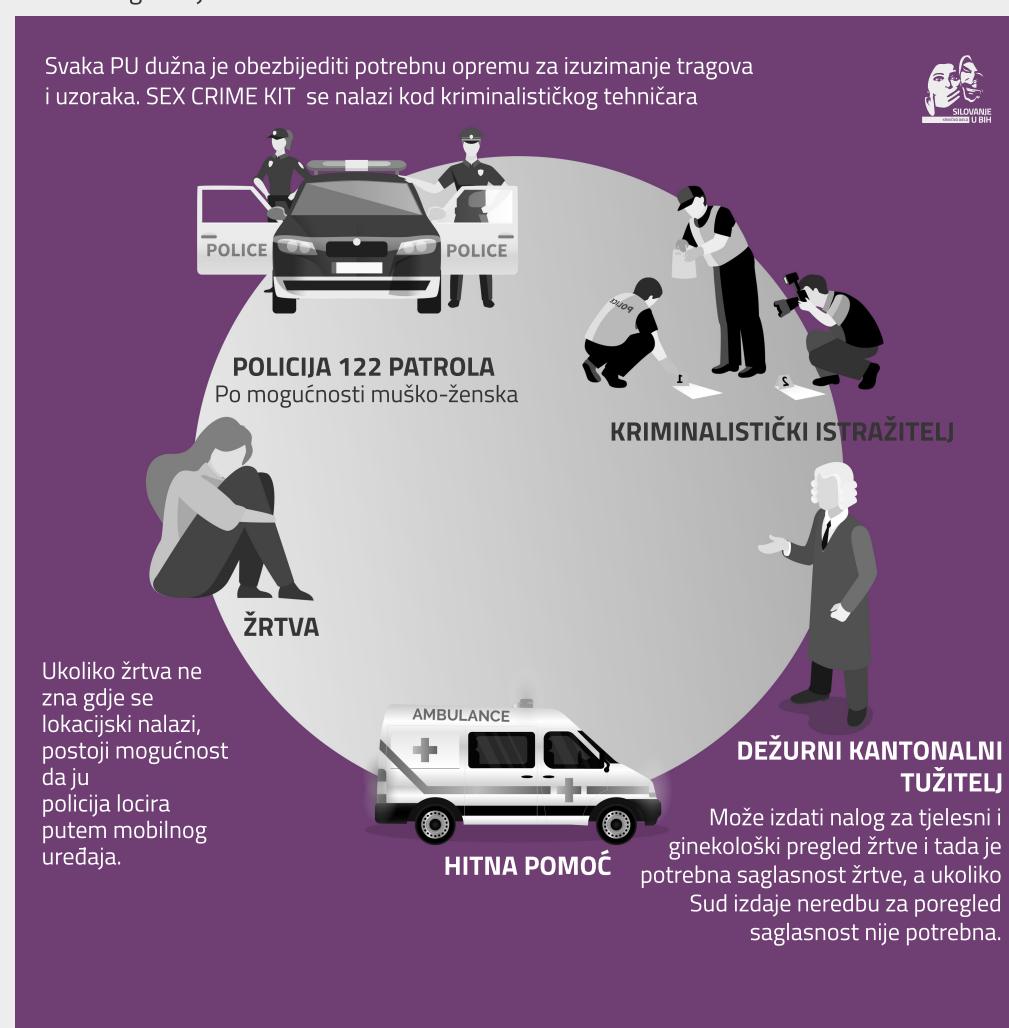

TUZLANSKI KANTON

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA, UPRAVA POLICIJE TUZLA

V.9 MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA ZAPADNOHERCEGOVACKOG KANTONA, UPRAVA POLICIJE – URED POLICIJSKOG KOMESARA I SEKTOR KRIMINALISTIČKE POLICIJE

Žrtva, ili druga osoba, poziva **interventni broj policije 122**. Poziv zaprima dežurni policijski službenik uniformirane policije, odnosno voditelj smjene ili operativni dežurni policajac koji upućuje patrolu na mjesto događaja u cilju da izvidi i osigura mjesto događaja do dolaska kriminalističkog istražitelja koji o svemu izvještava dežurnog kantonalnog tužitelja kao i sve potrebne stručne osobe i vještakate, te nastavlja postupati po prijavi. Kriminalistički istražitelj koji postupa po prijavama seksualnog nasilja je po mogućnosti stručno educiran za slučajeve seksualnog nasilja.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA ZAPADNOHERCEGOVACKOG KANTONA
UPRAVA POLICIJE – URED POLICIJSKOG KOMESARA I SEKTOR KRIMINALISTIČKE POLICIJE

STATISTIKA KD SILOVANJE U ZHK ZA PERIOD 2016-2021

Na području Zapadnohercegovačkog kantona u periodu od 01.01.2015. – 31.10.2021. nije zaprimljena nijedna prijava za KD silovanje.

V.10 MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA – UPRAVA POLICIJE SARAJEVO

Nadležna policijska uprava je ona na čijem području je izvršeno krivično djelo, pa samim time u skladu sa nadležnosti uključuju se i policijski službenici Odjeljenja za krvne, seksualne delikte i ratne zločine Sektora kriminalističke policije. Istovremeno upućuje se policijska patrola koja je najbliža mjestu izvršenja krivičnog djela, odnosno žrtvi. Patrola je po mogućnosti žensko-muška.

**MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
UPRAVA POLICIJE SARAJEVO**

Na mjesto izvršenja krivičnog djela, odnosno do žrtve **prvi dolaze policijski službenik i istražitelj iz Odjeljenja kriminalističke policije mjesno nadležne policijske uprave, potom istražitelj Odjeljenja za krvne, seksualne delikte i ratne zločine Sektora kriminalističke policije.**

Policijski službenik po dolasku do mjesta izvršenja krivičnog djela, odnosno do žrtve, poziva hitnu medicinsku pomoć koja vrši procjenu da li je žrtvi potrebna daljnja medicinska pomoć. U rad sa žrtvom uključuje se i **psiholog Uprave policije MUP-a KS**, koji žrtvi pruža pomoć i istražiteljima omogućava efikasno obavljanje službenih radnji.

Postoje i nadležne službe Kantonalnog centra za socijalni rad i saradnja sa nevladinim organizacijama (Fondacija lokalne demokratije), koje su žrtvi na raspolaganju za stručnu, psihološku i pravnu pomoć/savjetovalište.

Naredbu za tjelesni ginekološki pregled zbog hitnosti u postupanju i opasnosti od uništenja tragova bitnih za krivični postupak izdaje nadležno tužilaštvo bez odlaganja.

Žrtvi ne стоји на располaganju „**Sex crime kit**”,
односно Одјелjenje за крвне, сексуалне
деликте и ратне злочине Сектора криминалистиčке полиције
не распolaže navedenim setom.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
UPRAVA POLICIJE SARAJEVO

STATISTIKA KD SILOVANJE NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO ZA PERIOD 2016-2021

GOD	Broj krivičnih djela iz člana 203 KZ FBiH (silovanje)	Broj izvšilaca	Prema spolu i godini rođenja	Broj oštećenih lica (žrtava)	Prema spolu i godini rođenja
2016.	2	2	M (1981.) M (1964.)	2	Ž (1983.) Ž (1966.)
2017.	5	5	M (1974.) M (1965.) M (1991.) Ž (1997.)	6	Ž (2002.) Ž (1987.) Ž (1999.) Ž (1976.) M (1997.)
2018.	4	4	M (1995.) M (2000.) M (1978.) M (1976.)	4	Ž (2003.) Ž (2004.) Ž (1991.) Ž (1998.)
2019.	3	3	M (1969.) M (1996.) M (1978.)	4	Ž (1985.) Ž (1996.) Ž (2005.) Ž (2005.)
2020.	4	4	M (1989.) M (1996.) M (1957.) M (1985.)	4	Ž (1994.) Ž (2001.) Ž (2004.) Ž (1998.)
2021.	6	4	M (1999.) M (1992.) M (1971.)	6	Ž (1991.) Ž (1999.) Ž (2000.)

V.10.1 MIŠLJENJE UPRAVE POLICIJE SARAJEVO O POTREBNIM IZMJENAMA I DOPUNAMA ODREDBI KZ KOJE REGULIRAJU KD SILOVANJE

.... saglasni smo za upućivanje prijedloga izmjena i dopuna člana 203. KZ FBiH „silovanje“, onemogućavanja ublažavanje kazne te usklađivanje zakona na sve tri zakonodavne razine u BiH.“

U nastavku pogledajte tabelarni prikaz najvažnijih nalaza koje smo prikupile istraživanjem.

MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
UPRAVA POLICIJE SARAJEVO

	Ispitanici/e (280 osoba)	MUP ZE-DO	MUP USK	MUP K10		MUP KS	MUP ZHK	MUP SBK	MUP TK	MUP BPK	MUP PK	MUP BD BiH
Opredjeljenost ka uspostavi jedinstvenog broja samo za slučajeve krivičnog djela silovanja	277 od 280 osoba smatra potrebnim postojanje jedinstvenog broja											
Opredjeljenost ka potrebnim izmjenama i dopunama zakona kako bi zakon bio ujednačen na		Istiće da nema prijedloge izmjene i dopune Krivičnog zakona, ali da bi bilo spremno podržati ujednačavanje zakona na nivou oba entiteta i BD BiH, kao i onemogućavanje ublažavanja kazne za počinitelje ovog krivičnog djela	Bez odgovora na ovo pitanje	✓			✓	✓	Navodi potrebu za izmjenom i dopunom člana Krivičnog zakona kojima bi se povećala kako donja tako i gornja granica za počinitelje ovog krivičnog djela	Bez odgovora na ovo pitanje	✓	Bez odgovora na ovo pitanje
Postojanje stručno oспособljenih osoba u policijskim upravama za pitanja seksualnog zlostavljanja		✓	✓	✗		✗	✗	✗	✓	✗	✗	✗
Moguće lociranje poziva/mobitela		✓		✓			✓					✓
Psiholog/inja koja se uključuje u rad sa žrtvom od primjeka poziva do sudskog procesa pri policijskoj upravi		✗	✗	✗			✗	✗		✗	✗	✓
Obezbijeden „Sex crime kit“		✓	✗	✓			✗	✓	✗	✓	✗	✗

VI ZDRAVSTVENI SISTEM U SLUČAJU KRIVIČNOG DJELA SILOVANJA

U svrhu istraživanja i dobijanja potrebnih informacija u kontekstu krivičnog djela silovanje obratile smo se i zavodima za hitnu medicinsku pomoć, kao i ministarstvima zdravstva (i socijalne politike) na entitetskim, kantonalnim i nivou Brčko distrikta.

Odgovore na pitanja dobile smo od Ministarstva zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona i Službe hitne medicinske pomoći Doma zdravlja Mostar. Od Ministarstva zdravlja i socijalne politike Republike Srpske dobile smo informaciju o linkovima na kojima možemo potražiti odgovore na svoja pitanja.

Iako smo dobile samo dva odgovora na naša postavljena pitanja, ipak se može zaključiti da pored aspekta naše generalno slabe informiranosti o zakonodavnoj proceduri, načinu rukovođenja dokazima, te šta sve žrtvama krivičnog djela silovanje stoji ili ne stoji na raspolaganju, **postoje nedostaci u ljudstvu, stručnom osoblju pri ministarstvima zdravlja i socijalne politike**, koji bi radili u dvije smjene i bili dostupni žrtvama seksualnog zlostavljanja, odnosno silovanja.

Naime, u Domu zdravlja Mostar Odjel ginekologije radi samo u prvoj smjeni (od 7.00 – 15.00). Kada se u Službu hitne medicinske pomoći javi žrtva silovanja, bilo svojevoljno ili u pratnji policijskih službenika, dežurni liječnik uzima podatke i izdaje uputnicu kojom se žrtva prosljeđuje na Sveučilišnu kliničku bolnicu Mostar na ginekološki pregled i na sve potrebne procedure. Služba hitne medicinske pomoći nema obezbijeden „Sex crime kit“. Naknadno žrtvi stoji na raspolaganju besplatna psihološka pomoć pri Centru za mentalno zdravlje koji je dio Doma zdravlja Mostar.

Broj slučajeva krivičnog djela silovanje je u prosjeku pet slučajeva godišnje.

Na području Posavskog kantona Služba hitne medicinske pomoći dostupna je pri domovima zdravlja u svakoj općini. Nijedan dom zdravlja u Posavskom kantonu nema uposlenog specijalistu ginekologije. Specijalisti ginekologije dostupni su samo u Kantonalnoj bolnici Orašje i dostupni su svim stanovnicama kantona.

S obzirom na navedeno, a u slučajevima krivičnog djela silovanje žrtva bi bila upućena u Kantonalnu bolnicu u Orašje na specijalistički pregled.

Na području Posavskog kantona djeluju centri za mentalno zdravlje sa svim potrebnim kadrom tako da žrtve imaju dostupnu besplatnu psihološku pomoć. Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona do sada nije učestvovalo u nabavci „Sex crime kit“ pomagala, jer kako navode nije zaprimilo nijedan zahtjev od zdravstvenih ustanova za istim, a ukoliko bi zatražile Ministarstvo bi udovoljilo takvim zahtjevima.

VII KRIVIČNI DJELO SILOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ – ZAKONODAVNI OKVIR, PRIMJENA I JAVNO MNIJENJE

VII.1 UVOD

Za potrebe istraživanja, a u svrhu komplementarne analize, kontaktirale smo određena udruženja iz Republike Hrvatske koja se dominantno bave ženskim ljudskim pravima: "Autonomna ženska kuća", "Ženska soba", "Ženska pomoć sada", "Babe", "Domine", "Spasi me", "Centar SOS Rijeka" i Ured za ravnopravnost spolova. „Akademija za žene“ je na navedene adrese uputila Upitnik koji je sadržavao pitanja vezena na trenutni zakonodavni okvir krivičnog zakona, odnosno članove zakona koji tretiraju krivično djelo silovanje u Republici Hrvatskoj, njihovu primjenu, visinu donje i gornje granice kazne za počinitelje krivičnog djela silovanje, (ne)mogućnost ublažavanja kazne za krivično djelo silovanje, kao i stav javnog mnjenja prema žrtvi i počinitelju, te u kojoj mjeri je javnost informirana o samom zakonu i adresama pomoći i podrške u slučaju krivičnog djela silovanje.

VII.2 ZAKONODAVNI OKVIR I PRIMJENA U PRAKSI U RH ZA KRIVIČNO DJELO SILOVANJA

Zakonodavni okvir kojim se tretira kazneno djelo silovanja u Republici Hrvatskoj je reguliran na nacionalnom nivou, dakle zakonodavstvo je isto za 21 županiju u sastavu države. Hrvatski Kazneni zakon je u velikoj mjeri usklađen sa članom 36. Istanbulske konvencije (Seksualno nasilje, uključujući silovanje), čime se ova zemlja približila međunarodnim standardima u smislu da je silovanje definirala kao spolni odnos bez pristanka, koje je regulirano kaznenim zakonom RH u čl.152.KZ/11, a uz to je 2018.g. usvojen Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja, koji ima za cilj uvođenje standardiziranog postupka prema žrtvama seksualnog nasilja bez obzira na njihovu dob, mjesto u kojem im se nasilje dogodilo, spol ili druge osobne karakteristike¹⁰.

Zanimalo nas je da li je ovim u potpunosti osigurana standardizirana i učinkovita procedura od prijave slučaja silovanja do procesuiranja počinioca. U odgovoru Ureda za ravnopravnost spolova/Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova gđe Višnje Ljubičić, ističe se da Protokol predstavlja značajan pomak u procesuiranju seksualnog nasilja ali da mjesta za dalji napredak svakako ima, posebice ako se uzme u obzir specifičnost seksualnog nasilja, društvena stigma koju ono nosi kao i kontinuirano postojanje tzv. tamnih brojki neprijavljenih slučajeva ovog oblika nasilja. Navodi se da se u praksi često događa da te procedure kao i osnovna prava žrtve silovanja ne budu obezbjeđena na adekvatan i zakonom propisan način. Posebno se naglašava prostor za učinkovitije djelovanje u smislu osiguravanja trenutne, suosjećajne, rodno i kulturno osjetljive sveobuhvatne pomoći i potpore svih nadležnih institucija.

¹⁰<https://ravnopravnost.gov.hr/archiva/biblioteka-ureda/protokol-o-postupanju-u-slucaju-seksualnog-nasilja-3170/3170>

Zbog mnogih pritužbi koje stižu u Ured pravobraniteljice, a koje se najčešće odnose na **neprikladan i rodno nesenzibilni tretman policije prema pritužiteljicama** prilikom prijavljivanja silovanja, Pravobraniteljica veoma često u svrhu dostizanja viših standarda policije kao jednog od ključnih sudionika u borbi protiv seksualnog nasilja, upućuje nadležnim policijskim upravama odgovarajuće preporuke o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja.

U cilju poboljšanja i osiguravanja učinkovitije standardizirane procedure Pravobraniteljica je predložila ponovno ažuriranje Protokola iz 2018.g.

Utvrđeni koraci za žrtvu silovanja i put prijave po Protokolu u osnovi izgleda ovako:

Žrtva silovanja takvo kazneno djelo može prijaviti **policiji ili državnom odvjetništvu**. Kada postoji mogućnost, prilikom prijave može birati spol policijskog službenika, ali to pravo se često ne ostvaruje u praksi (manja mesta nemaju dovoljan broj ženskih službenika). U tom slučaju žrtva bira ili da da izjavu policijskom službeniku koji je na dužnosti ili da čeka da dođe policijska službenica iz neke od većih postaja, a to može biti i problem zbog prikupljanja dokaza.

Dalje, u pratnji policije u civilu, žrtva će biti odvezena na medicinski pregled (prema Protokolu nikako samo ginekološki). Policija sa sobom mora ponijeti „rape kit/sex crime kit“ ali se biološki dokazi uzimaju u bolnici. Policija uvijek predlaže ginekološki pregled, čak i kada je prošlo više dana od silovanja, ali žrtva ima pravo odbiti isti. Zakonski okvir RH nalaže da žrtva čim je došla na pregled u medicinsku ustanovu zbog bilo kog oblika seksualnog nasilja, automatski ide prijava prema policiji. **Radi se o kaznenim djelima koja se gone po službenoj dužnosti i pozicija žrtve nije da sama odlučuje da li će prijaviti silovanje ili ne.**

Ne postoji mogućnost pohrane dokaza dok žrtva ne odluči šta će s tim, pa često žrtve koje ne žele prijaviti silovanje i ne odlaze na pregled u medicinske ustanove.

Iz udruženja „Ženska soba“ i „SOS-Rijeka-Centar za nenasilje i ljudska prava“ ističu ne tako rijetku praksu da se žrtve silovanja prvo obraćaju nekom od centara za pomoć žrtvama nasilja ili udruženjima za ženska prava, prije negoli policiji. Centri za pomoć žrtvama nasilja i udruženja za ženska prava u ovakvim slučajevima mogu žrtvi osigurati besplatnu psihološku i pravnu pomoć, pratnju na sud i pripremu za sudski postupak, pratnju u toku postupka u sve nadležne institucije, psihoterapijski rad i ostalo.

Najveći izazovi u radu sa ženama, koje su žrtve silovanja, podvlače iz udruženja, je pitanje sigurnosti njihovih klijentica i nedovoljan broj udruga/centara za rad sa žrtvama seksualnog nasilja. Iz Centra SOS Rijeka navode da žene koje im se obrate, a koje dolaze iz sredina u kojima ne postoje ovakvi ili slični centri za pomoć i podršku nemaju gdje uputiti i jedini način rada s njima je telefonski ili online, a u takvim slučajevima ukoliko se žrtva odluči prijaviti silovanje, se ne može jamčiti da će dobiti zaštitu koju zaslužuje, niti da će njeno dostojanstvo i prava biti zaštićena, a počinitelj biti adekvatno kažnjen. Iz „Ženske sobe“ naglašava se nemogućnost smještaja u skloništa, a veoma često postoji realna ugroženost njihove sigurnosti od strane počinitelja. Nadalje ističu da osobe koje su preživjele seksualno nasilje i koje su na putu oporavka često doživljavaju revictimizaciju - kako od strane javnosti, tako i od strane institucija što značajno utiče na terapijski rad sa žrtvom i putoprovod.

Pitanje nadzora nad provođenjem izrečene zaštitne mjere su veoma loše uređena, kako u zakonima i pravilnicima RH tako i u praksi. Moglo bi se reći čak i ohrabrujuća za počinitelja. U praksi provjera poštivanja mjera zabrane vrši na temelju razgovora sa žrtvom. Pravobraniteljica je u više navrata upozoravala da je ovakav provedbeni standard nelogičan i protivan brojnim konvencijama i europskim direktivama i predlagala u što kraćem roku izmjene Pravilnika, gdje se jasno traži da se fokus policije stavi na počinitelja, a ne žrtvu, da se isključivo provjera mjera opreza vrši preko osobe kojoj je ista i izrečena ili preko nekoga od njegove uže ili šire rodbinske ili socijalne sredine, a samo kao alternativa i ako su one s tim saglasne provjeru raditi i sa žrtvama. Nažalost i sa izmijenjenim pravilnikom u kojem su sada uključene provjere osoba kojima su mjeru izrečene te osoba iz njihove okoline koja mogu dati informacije o kršenju izrečenih mjeru žrtve su i dalje ostale na prvom mjestu kao osobe sa kojima policija provjerava poštivanje mjera opreza.

Još jedna veoma zabrinjavajuća činjenica je sveprisutna praksa u RH, kako ističe Pravobraniteljica, a to je da **nasilnik i nakon izrečene zaštitne mjere uznemirava žrtvu**. Ovakvi slučajevi posebno su prisutni u manjim sredinama gdje žrtva i počinilac žive u istom mjestu. Pravobraniteljica ističe kako je veoma bitno pružiti žurnu i učinkovitu zaštitu žrtve kako bi se izbjegla dodatna viktimizacija. Između ostalog upravo ovo i dovodi veoma često do povlačenja prijave.

Statistički podatak o broju povučenih prijava/iskaza ne postoji, ali iz prakse je jasno da takvih slučajeva ima u velikom broju. Razlozi za povlačenje su najčešće: strah od počinitelja i osvete, postupak traje previše dugo, počinitelj je ponudio žrtvi „kompenzaciju“ izvan suda, nepovjerenje u sistem u smislu da neće pružiti zaštitu u slučajevima odmazde počinitelja, da neće biti adekvatno kažnjen i u konačnici sekundarna viktimizacija i traumatizacija žrtve od strane sistema, nerazumijevanje i osuda okoline, sram ...

Argumente koje koristi odbrana prilikom zastupanja optuženog na sudu najčešće se navodi utvrđivanje postojanja ili nepostojanja pristanka, da je počinitelj bio u zabludi u vezi sa postojanjem pristanka, raniji odnos sa žrtvom, nepostojanje materijalnih dokaza i

nepostojanje svjedoka, vrlo često ide se i na osporavanje moralnosti žrtve, **iako zakon ustvari zabranjuje pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom a odnose se na osobni život žrtve, međutim nerijetko se ovakva pitanja mogu čuti u sudnicama, i ostaje na samoj procjeni suca da li će dopustiti postavljanje takvih pitanja ili ne.**

U RH ne postoji centralni registar za počinjena krivična djela silovanje, tako da se statistički podaci (počinitelj/žrtva, spol, dob, ishod sudskog procesa ...) pronalaze na više mesta, ali i kada se dođe do njih gotovo je nemoguće pratiti svaki pojedinačni slučaj od prijave do pravomoćnosti, te nakon pravomoćnosti. Kako navode iz „Centra SOS Rijeka“ statistički podaci za kazneno djelo silovanja su u RH poprilično izvan sistema, a ako su i u sistemu onda se nalaze neobjedinjeni na više mesta. Segmentirane podatke možemo pronaći na više mesta:

		
MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA objavljuje podatke o broju prijavljenih kaznenih djela silovanja, a kod njih pronalazimo i broj o broju počinitelja i spolu. Objavljaju i postotak razrješenosti slučajeva, iako nije sasvim jasno što znači „razrješenost“ ¹¹ .	DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU ima neke baze podataka u kojima je moguće pretraživati npr. podatke o broju maloljennih i/ili punoljetnih počinitelja kaznenih djela, spol poznatih počinitelja, broj podnesenih optužnica, broj osuđenih počinitelja itd. Međutim, podaci nisu obrađeni/sistematisirani i tako objavljeni, već ih treba „vaditi“ iz ovih baza ¹² .	Treći relevantan izvor je PRAVOPRANITELJICA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA koja u svom godišnjem izvještaju obuhvati i podatke o broju prijavljenih kaznenih djela silovanja te spolu počinitelja i žrtve ¹³ . Međutim na ovaj način se ne može doći do uvida o tome koliko se od prijavljenih dijela silovanja na kraju podigne optužnica, kao niti do podatka o ishodu sudskih postupaka po godinama. Iz Udruge „Ženska soba“ ističu da na ovaj problem već godinama ukazuju svim nadležnim institucijama.

Po službenoj statistici (MUP RH) u 2020. godini je prijavljeno 168 silovanja. Koeficijent razrješenosti (sa jednim razrješenim slučajem iz ranijih godina) iznosi 98,8 %. U 2020. godini evidentiralo se 16 pokušaja silovanja - četiri pokušaja više nego u 2019.godini.¹⁴

VII.3 ZAKONSKA MOGUĆNOST UBLAŽAVANJA KAZNE ZA KRIVIČNO DJELO SILOVANJA U RH

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova RH izdala je „Stručnu analizu pravomoćnih kaznenih presuda o nasilju prema ženama 2012 – 2016“¹⁵. U uzorku od 90 osuđujućih presuda kojima je 97 počinitelja proglašeno krivima zbog počinjenja 115 kaznenih djela protiv spolne slobode na štetu žena iz čl. 188. Kazneni zakon/97 odnosno čl. 152. – 154. Kazneni zakon/11, svoje mjesto su našle i uvjetna osuda i djelimično uvjetna osuda, kao i rad za opće dobro (17,4% svih izrečenih sankcija). Alternativne sankcije su korištene i kada su se počinitelji proglašavali krivima i za teška kaznena djela protiv spolne slobode iz članka 154. Kaznenog zakona.

U praksi se više puta vidjelo kako je počiniteljima krivičnog djela silovanje i drugih krivičnih djela protiv spolne slobode bilo izrečeno zakonsko smanjivanje kazne (branitelji, PTSP i sl.).

Veoma bitno je istaknuti kako nijedna od naših sagovornica nije imala podatak o broju prijava u kojima je optuženi bio povratnik u zločin.

U svakom slučaju iz dostupnih podataka o broju prijavljenih slučajeva silovanja u Republici Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini ali i na nivou EU i svijeta, seksualno nasilje kao jedno od težih krivičnih djela se najmanje prijavljuje (na 1 prijavljeno silovanje dolazi 15-20 neprijavljenih). I pored poduzetih aktivnosti i promjena na mnogim nivoima problem neprijavljivanja seksualnog nasilja je kontinuirano prisutan. Niti jedan podatak iz službenih evidencija, niti policije o broju prijava, niti državnog odvjetništva o daljem tijeku postupka ne odgovara stvarnoj rasprostranjenosti kaznenih djela silovanje. Fenomen „tamnih brojki“ za slučajeve silovanja je problem koji je za sada nerješiv za mnoga društva, a trenutno na nivou države RH niti BiH ne postoji konkretna vizija i strategija kako izaći iz tih brojki, iako je poznato da su glavni razlozi za ovakvo stanje uvjetovani problemima sekundarne viktimizacije i društvene stigmatizacije.

¹¹ https://mup.gov.hr/UserDocs/Images/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf

¹² https://web.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_db=Pravosudje&px_language=hr

¹³ https://prs.hr/application/images/uploads/Godi%C5%A1nje_izvje%C5%A1ta%C4%87e_2021_FINAL.pdf

¹⁴ https://mup.gov.hr/UserDocs/Images/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf

¹⁵ <https://www.bib.irb.hr/1104899>

Iz „**Ženske sobe**“ ističu da paralelno rade na razvoju i implementaciji programa prevencije seksualnog nasilja za srednje i osnovne škole. Ovakvih udruženja i organizacija u RH je veoma malo i međusobno su umrežene, ulažu velike i zajedničke napore za informiranost javnosti o njihovom radu i dostupnim uslugama, kroz medijska oglašavanja, oglašavanja na javnim mjestima putem letaka, te putem društvenih mreža i različitih portala, kroz razne aktivnosti i kampanje.

Na naše pitanje, da li su policijski službenici, tužitelji, zdravstveni djelatnici, socijalni radnici, adekvatno edukovani o načinu postupanja sa žrtvama silovanja, odgovor je jedinstven i niječan. Iz „**Ženske sobe**“ podvlače nedostajanje edukacije kako kroz redovno fakultetsko obrazovanje, tako i kasnije u smislu nedostatka specijalističkih treninga. Nadu za poboljšanje ovog pitanja vide u usvajanju Nacionalnog plana za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja, koju je i inicirala upravo ova udružna.

Kao najveći izazov u radu policije i tužilaštava u RH se ističe **nedostatak adekvatne edukacije nužne za rad sa žrtvama seksualnog nasilja, nedostatak materijalnih uvjeta i ljudstva i u konačnici uticaj široko rasprostranjenih predrasuda vezanih uz seksualno nasilje**. Prema iskustvima kako članica udruženja tako i Pravobraniteljice, definitivno najveći problem s kojima se susreću žrtve silovanja je prisustvo velike količine predrasuda koje doprinose tome da se odgovornost za silovanje prebacuje s počinitelja na žrtvu i to na način da se okrivljuju, propituju da li je nečim ona izazvala seksualno nasilje, moraju dokazivati da odnos nije bio dobrovoljan i sl.

Ono što posebno zabrinjava je stav javnosti po pitanju silovanja i sve sudionice naglašavaju da se posebno putem društvenih mreža javnost sa svojim komentarima na okrutan način obrušava na samu žrtvu. Dakle i ovdje se fokus sa počinitelja prebacuje na žrtvu čime se ona dvostruko viktimizira i izlaže društvenom sramoćenju. Sigurno je da se ovdje radi o ukorjenjenom obrascu razmišljanja koji proizlazi iz snažnog patrijarhalnog stava prema kojem je kazneno djelo silovanja u kojem je muškarac počinitelj morao biti na neki način isprovocirano od strane žene žrtve. U tom smislu je i najteži zadatak pred svima nama koji se bavimo ovom temom i rješavanjem ovog društvenog problema mijenjanje ovakvih stavova kroz edukacije, ali i jasnu društvenu osudu nasilnika/silovatelja neovisno o tome kako je žrtva bila obučena ili kako se ponašala.

Možemo zaključiti da važnu ulogu u educiranju javnosti o krivičnom djelu silovanje, krivičnom zakonu, Istanbulskoj konvenciji, gdje potražiti pomoć, šta je u zakonskom okviru na raspolaganju, kao i podršku žrtvama, svakako imaju organizacije civilnog društva. U svom djelovanju kontinuirano se bave ovom problematikom kroz provođenje brojnih aktivnosti, saradnjom sa medijima, kako lokalnim tako i nacionalnim, kroz aktivnosti na društvenim mrežama s ciljem podizanja svijesti o seksualnom nasilju, zagovaračkim radom sa nadležnim institucijama itd. Međutim kampanje tog tipa i dalje nisu sveprisutne u javnosti. Svaka pohvala za zalaganje i sve aktivnosti u sproveđenju mnogobrojnih kampanja koje provode udruge u Hrvatskoj sa posebnim naglaskom na „**Žensku sobu**“ koja je inicijator najvećeg broja

aktivnosti s ciljem senzibilizacije javnosti, informiranja o pravima kao i postojećim servisima koji pružaju pomoć i podršku osobama koje su preživjele seksualno nasilje.

U Republici Hrvatskoj ali i u Bosni i Hercegovini, nažalost, u obrazovnom sistemu se nedovoljno ili nikako govori o temama vezanim uz rodno utemeljeno nasilje. Složili bismo se sa zaključkom Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova RH, koja ističe da se na našim prostorima i dalje u velikoj mjeri radi o tabu temi na svim društvenim razinama.

Republika Hrvatska nema jedinstveni telefonski broj/SOS linija/ samo za žrtve silovanja, što je slučaj i za BiH.

Ako osoba ne želi prijaviti SN, postoje izvaninstitucionalni oblici pomoći. Tako osoba može nazvati **Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela**¹⁶, koji može preuzeti poziv i preusmjeriti na specijalizirane organizacije.

„**Ženskoj sobi**“ se može obratiti svaka osoba koja je preživjela seksualno nasilje (akutno, prije nekoliko tjedana ili godina, seksualno nasilje u djetinjstvu).

U okviru organizacije sve osobe će dobiti besplatnu i anonimnu pomoć i podršku od visoko specijaliziranog tima.

¹⁶ <https://pzs.hr/nacionalni-pozivni-centar-za-zrtve-kaznenih-djela-i-preksaja-2/>

VIII ZAKLJUČCI

Učešće u ispunjavanju online upitnika uzelo je ukupno **280 osoba, od toga 261 (93,2%) osoba ženskog i 19 (6,8%) osoba muškog spola.**

Upitnik je pokazao da ispitanice/i nisu upoznate/i sa zakonodavnim okvirom, niti radnjama i mjerama koje bi bilo neophodno poduzeti u slučajevima krivičnog djela silovanje. **Po inerciji većina ispitanica/ka bi pozvala interventni broj policije i prijavila krivično djelo silovanje, ali sa daljnjim procedurama, radnjama, mjerama kao i svojim pravima nisu upoznate.**

Više od 99% ispitanih, 277 osoba od 280, smatra potrebnim postojanje jedinstvenog telefonskog broja za prijavljivanje krivičnog djela silovanje putem kojeg bi se javljala osoba koja bi bila educirana i stručno osposobljena za prijave slučajeva seksualnog nasilja, odnosno silovanja, dok samo dva od devet ministarstava unutrašnjih poslova iskazuju opravdanost i potrebu za postojanjem jedinstvenog broja za prijave slučajeva krivičnog djela silovanja, kojim bi se ubrzala kako reakcija za pružanje pomoći žrtvi, tako i pronalazak počinitelja, te rješavanje svih potrebnih administrativno-tehničkih radnji sve dok se žrtva ne odluči za podizanje optužnice protiv počinitelja.

Pored činjenice da zakonodavni okvir, odnosno članovi Krivičnog zakona na nivou entiteta Federacije BiH i Brčko distrikta nisu jednaki članovima Krivičnog zakona Republike Srpske, te da nijedan od pomenuta tri krivična zakona koji reguliraju krivično djelo silovanja nisu usklađeni sa članom 36. Istanbulske konvencije koju je Bosna i Hercegovina ratificirala, **u prvom krugu pitanja samo je jedno ministarstvo unutarnjih poslova – Ministarstvo unutarnjih poslova Posavskog kantona – navelo potrebu za ujednačavanje zakona na sve tri zakonodavne razine u dijelu propisivanja veće minimalne i maksimalne granice kazne za krivično djelo silovanja, kao i onemogućavanje ublažavanja kazne za počinitelje krivičnog djela silovanja.** Tek u drugom krugu pitanja, kada smo naglasile razlike u propisanim odredbama krivičnog zakona koji regulira krivično djelo silovanja, te činjenicu da je Bosna i Hercegovina ratificirala Istanbulsку konvenciju, citirajući član 36. Istanbulske konvencije, tada su i ministarstva unutarnjih poslova Srednjobosanskog kantona, Kantona 10 i Kantona Sarajevo iskazali svoje opredjeljenje ka potrebnim izmjenama i dopunama zakona, odnosno potrebu za usklađivanje donje minimalne kazne za počinitelje, kao i onemogućavanje ublažavanje kazne za počinitelje krivičnog djela silovanje.

Ministarstvo unutarnjih poslova Tuzlanskog kantona navode potrebu za izmjenom i dopunom člana Krivičnog zakona kako bi se povećala kako donja tako i gornja granica za počinitelje ovog krivičnog djela. Ministarstvo Zeničko-dobojskog kantona ističe da nema

prijedloge, ali bi bili spremni podržati izmjene i dopune zakona kojim bi se zakon na entitetskim nivoima i nivou Brčko distrikta ujednačio u donjoj granici i onemogućavaju ublažavanja kazne. Ministarstva unutarnjih poslova Unsko-sanskog, Bosansko-podrinjskog kantona i Brčko distrikta nisu dali odgovor na ovo pitanje. Samo određena ministarstva unutarnjih poslova su iskazala svoju opredjeljenost ka potrebnim izmjenama i dopunama članova zakona na entitetskim i nivou Brčko distrikta, s ciljem ujednačavanja i harmoniziranja sa članom 36. Istanbulske konvencije.

Ovo nam je pokazatelj da **postoji potreba za dodatnim radom sa ministarstvima unutarnjih poslova** na svim nivoima u dijelu educiranja i informiranja o tome šta je Istanbulska konvencija, te kako osposobiti policijske službenike koji se javljaju na interventne brojeve i bivaju dijelom patrole.

Na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ministarstva unutarnjih poslova Unsko-sanskog i Zeničko-dobojskog kantona u svom sastavu imaju osobe koje su namjenski stručno osposobljenje i educirane za rad sa žrtvama seksualnog zlostavljanja i samim time se po prijavi svi pozivi proslijeduju njima. **Također, samo određena ministarstva unutarnjih poslova ili dežurni vještaci imaju za žrtve krivičnog djela silovanje obezbijeden set za vaginalno izuzimanje brisa tzv. „Sex crime kit“ (K10, BPK, Ze-DO, ZHK).**

U nekim kantonima je procedura/protokol takav da je za tjelesni ginekološko-akušerski pregled dovoljna pisana naredba dežurnog tužitelja, odnosno suca bez suglasnosti žrtve, dok neka ministarstva unutarnjih poslova navode da je za vršenje pregleda prije svega potrebna saglasnost žrtve.

Ukoliko žrtva pristane na tjelesni ginekološki akušerski pregled, kriminalistički tehničar obezbeđuje „Sex crime kit“ - set pomagala za izuzimanje vaginalnog brisa. Žrtvama silovanja „Sex crime kit“ obezbijeđen je samo u četiri kantona: Zeničko-dobojskom, Bosansko-podrinjskom, Zapadnohercegovačkom i Kantonu 10.

Ministarstva unutarnjih poslova Brčko distrikta, Tuzlanskog i Kantona Sarajevo navode da se od prijema poziva pa sve do podizanja optužnice u obradu, odnosno u pomoć žrtvi uključuje i psiholog koji djeluje u sklopu policije. Ministarstvo unutarnjih poslova Brčko distrikta je jedino koje navodi mogućnost i **online prijave krivičnog djela**. Ministarstvo Zapadnohercegovačkog kantona, Kantona 10 i Zeničko-dobojskog kantona navode mogućnost lociranja poziva uz pomoć mobilnih operatera, dok Bosansko-podrinjski kanton tu mogućnost ne isključuje, ali navodi zakonsku prepreku (v. tabelarni prikaz). **Sva ministarstva unutarnjih poslova potvrdila su nepostojanje jedinstvenog registra, tj. jedinstvene baze podataka za počinitelje krivičnog djela silovanja u BiH.**

U pogledu odgovora dobijenih od ministarstva zdravlja i socijalne politike Posavskog kantona i Službe za hitnu medicinsku pomoć Grada Mostara primjetna je opredjeljenost za unapređenjem i osiguranjem potrebnih resursa koje bi bile na raspolaganju žrtvama krivičnog djela silovanje. Također, potrebno je vlasti upoznati sa trenutnim stanjem i potaknuti ih na uspostavu odjela ginekologije i pri domovima zdravlja, a ne samo u kantonalnim bolnicama, jer bi time pokazali svoju brigu za reproduktivno zdravlje žena, kao i svoju opredjeljenost za jednostavniju i bržu pomoć i podršku za žrtve seksualnog nasilja/zlostavljanja.

IX PREPORUKE

Nakon svih prikupljenih informacija predlažemo nekoliko hitnih preporuka kojima bi se unaprijedila zaštita žrtava krivičnog djela silovanja u Bosni i Hercegovini:

1

Pokretanje procedure za izmjene i dopune člana *Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* kojom bi se uz podršku odgovornih predstavnika vlasti ujednačila donja granica, kao i uvelo onemućavanje ublažavanja kazne za počinitelje krivičnog djela silovanja.

2

Osiguranje budžetskih sredstava za nabavku „Sex crime kita“ za žrtve krivičnog djela silovanja koji bi im bio na raspolaganju, kroz ministarstvo unutarnjih poslova ili ministarstvo zdravstva.

3

Stalna edukacija policijskih službenika/ica o Istanbulskoj konvenciji, te o potrebi da izvršne vlasti zakonodavcu stignu preporuke, prijedlozi, amandmani za izmjene i dopune krivičnog zakona, kao i budžeta kojim bi se osigurali mehanizmi, stručna pomoć i podrška za žrtve seksualnog zlostavljanja.

4

Kontinuirano vođenje kampanja putem medija, letaka, plakata ili drugog audio-vizuelnog sadržaja kojim bi se educirala i informirala javnost kako o zakonodavnom okviru, tako i adresama na kojima mogu potražiti i dobiti neophodnu pomoć i podršku. Ovaj materijal mora sadržavati informaciju kako ispravno reagirati s ciljem očuvanja dokaza na tijelu, želučanog sadržaja, kao i vaginalnog brisa, kako sam sudski proces ne bi imao neuspjeli epilog zbog nedostatka dokaza.

5

Informiranje zakonodavca o nedostatku specijalističkih odjela ginekologije i akušerstva u domovima zdravlja, te ih potaći na bolje budžetsko planiranje i obezbeđenje sredstava za uspostavu odjela i zapošljavanje potrebnog kadra, kako bi svim ženama – i one koje su bile žrtve seksualnog nasilja/zlostavljanja – u njihovim domovima zdravlja bila dostupna ginekološka zdravstvena usluga.

O AUTORICI

Maja Gasal-Vražalica, direktorica Akademije za žene, rođena je 1983. godine u Livnu.

Profesorica je njemačkog jezika i književnosti.

Godine 2014. bila je izabrana u **Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, a potom u **Zajedničku komisiju za ljudska prava i Komisiju za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**.

U fokusu interesovanja su joj **kvalitetna participacija žena u politici, ali i širokoj društvenoj sferi i na pozicijama moći, te povezivanje i političko opismenjavanje žena** kako bi se osnažile za kritičko promišljanje i djelovanje u javnom životu Bosne i Hercegovine.

Ovaj materijal finansira
Ministarstvo vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke

Vilsonovo šetalište br. 10

71000 Sarajevo

+ 387 61 531 144

+ 387 33 524 382

www.afw.ba info@afw.ba